

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ - ๖

DCID LIBRARY

0000002268

ที่ ๕๔๒.๑๖
๕๕-๖:๗
ท ๔๗๑ ก
ร.๕

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

เลขทะเบียน.....

วันที่.....

เลขเรียกหนังสือ.....

หนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ เรื่อง กระเช้าดอกไม้
พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๓๗ จำนวน ๔๘,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้จัดพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-10-1487-2

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสือส่งเสริมการอ่าน เรื่อง กระเช้าดอกไม้
ระดับประถมศึกษาตอนต้น เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้ใช้หนังสือนี้
ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๕

(นางสาวจุไร ลียากาศ)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขที่ ๐๒๕๕๙ บ.๕
๑๒ ต.ค. ๒๕๓๕
๕๕๒.๑๓ ๒๕-๖๖

๗๔๗๑ ก

คำนำ

ดอกไม้เป็นสิ่งที่มีความมหัศจรรย์และผูกพันกับชีวิตมนุษย์มานานแสนนาน เราใช้ดอกไม้เป็นสื่อแทนความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่มีต่อกันได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกรัก ยินดี อาหารห่วยโย ยกย่องหรือให้กำลังใจ ฯลฯ นอกจากนี้ยังใช้ในการประดับตกแต่งอาคารสถานที่และสวน ใช้ในงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีและศาสนา ใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรค และบางชนิดใช้เป็นอาหารได้ด้วย

นางสาวทิพย์วาทินี สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้มีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของดอกไม้ไทยอย่างยิ่งผู้หนึ่ง ได้เรียบเรียงเรื่อง กระเช้าดอกไม้ขึ้น เพื่อให้เยาวชนได้ทราบประโยชน์ของดอกไม้ไทยที่นิยมปลูกกันมาแต่โบราณ การผูกเรื่องจะสะท้อนภาพชีวิตของคนไทยในอดีตและปัจจุบันในบางพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีความเรียบง่ายและสงบสุข ถ้อยคำและการใช้ภาษาในการเขียนเรื่องกะทัดรัด ชัดเจน ทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับคำและความหมายของคำได้อย่างดี

เรื่องกระเช้าดอกไม้ นี้ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้คัดเลือกเป็นหนังสือสำหรับเด็กตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการแห่งชาติในการจัดงานปีหนังสือระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๕ กรมวิชาการจัดพิมพ์ครั้งแรกเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน ระดับประถมศึกษาตอนต้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ การพิมพ์ครั้งนี้ ได้ปรับปรุงรูปเล่ม ภาพประกอบให้สวยงาม และเพิ่มเนื้อหาอีก ๗ บท เพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านเรื่องราวที่น่าสนใจมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

กรมวิชาการหวังว่าผู้อ่านวัยเยาว์จะได้ความรู้เกี่ยวกับคำและความหมายของคำ ได้ตระหนักและพิจารณาอนุรักษ์สิ่งดีงามที่ปรากฏในเรื่อง ให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยตราบนานเท่านาน

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

สารบัญ

	หน้า
ดอกมะลิ	๓
ดอกดาวเรือง	๖
ดอกแก้ว	๙
ดอกจำปา	๑๒
ดอกจำปี	๑๕
ดอกช่อนกลิ่น	๑๘
พุทธรักษา	๒๑
ดอกจันทร์กะพ้อ	๒๔
ดอกเข็ม	๒๖
ดอกสารภี	๒๘
ดอกรัก	๓๐
ดอกโศก	๓๒
ดอกบัวหลวง	๓๔
ดอกพิกุล	๓๖
ดอกขจร	๓๙
ดอกต้อยติง	๔๒
ดอกพลับพลึง	๔๔

ดอกมะลิ

“พวงมาลัยครับ พวงมาลัย มะลิหอม ๆ นะครับ” ปองถือถาดเร่ขายพวงมาลัยอยู่ตามถนน เขาร้องอย่างนี้ไปตลอดทางจนกว่าจะขายหมดถาด บางวันก็หมดเร็ว ก็ได้กลับบ้านเร็ว แต่บางวันโชคไม่ดีขายช้า ปองต้องเดินร้องขายจนคอแหบคอแห้งไปตามซอยอีกหลายซอยจึงขายหมด

บ้านของปองเป็นส่วนไม้ดอก มีดอกมะลิเป็นส่วนมาก เขาปลูกมะลิไว้เป็นร่อง ๆ เต็มไปหมด พ่อกับแม่และตัวเขาต้องช่วยกันรดน้ำ ทำนุบำรุงฉีดยาฆ่าแมลงใส่ปุ๋ย และ เก็บดอกมาร้อยมาลัยขาย เขาเลือกเก็บแต่ดอกตูมสีขาว ๆ ถ้าสีนวล ๆ แปลว่ายังอ่อนอยู่ เก็บไปก็ไม่บาน เขาต้องรีบ ๆ เก็บเพื่อให้แม่ร้อย ดอกรักและดอกจำปีแม่ก็ปลูกเองทั้งนั้น ทุกอย่างเป็นผลิตภัณฑ์ในบ้าน ถ้าฤดูร้อนมะลิมีมาก แม่ร้อยไม่ทัน ปองก็ต้องช่วยแม่ร้อยอีกแรงหนึ่ง เสร็จแล้วเอาออกเร่ขายจนหมด

แต่ก็มีเหมือนกันที่ขายไม่หมด ลดราคาเท่าไรก็ไม่หมด เป็นอันว่าวันนั้นได้รายได้น้อยไปหน่อย ฤดูฝนหรือฤดูหนาวดอกมะลิออกดอกน้อยมาก ยิ่งหนาวหรือฝนหนักดอกมะลิก็น้อย แม่ต้องเฉลี่ย ๆ ดอกมะลิผสมกับดอกรักให้เป็นพวงมาลัยเล็ก ๆ ถ้าอากาศอบอ้าว ร้อนละก็มะลิตกมาก บานหอมตกลงบอบอวลไปทั้งสวน กลางคืนแลดูขาวโพลนไปหมดได้แสงจันทร์

ฤดูร้อนดอกมะลิมากมาย ราคาถูก พวงมาลัยพวงทั้งยาวทั้งใหญ่ บางทีร้อยไม่ทัน กองขายเสียเลย ถึง เหลือกก็ไม่มีอะไร ดอกมะลิที่เหลือ แม่เอาตากแห้งเก็บไว้ขายร้านเครื่อง ยาไทยเอาไปทำยาหอมและยาอื่น ๆ ได้ ถึงแม้ราคาถูกหน่อยก็ยังดีกว่าทิ้ง เปล่า ๆ แม่เล่าให้ปองฟังว่า “ดอก มะลิเป็นยาบำรุงหัวใจ จึงเหมาะที่ ทำ ยาหอมที่คุณย่าคุณยายของลูกชอบ กินประจำไงล่ะ ดอกมะลินี้มีหลาย อย่างนะลูก อย่างมะลิลาที่เราขายเป็น พวงมาลัยนี้ก็มีแบบปลายแหลมกับ ปลายทู่ ปลายแหลมเวลาร้อยมาลัย ดี ๆ อย่างมาลัยแต่งงานหรือมาลัย ประประกวด เขาต้องใช้มะลิพันธุ์จันทบุรี ที่มีปลายแหลมสวย ถ้าเอาสักแต่ว่า

เป็นมะลิขาว ๆ หอมละก็ มะลิปลายมนก็ได้ มะลิซ้อนก็สวยนะลูก หน้าร้อนดอก มะลิซ้อนจะดอกโต ถ้าได้ดินทรายด้วยละก็ดอกจะโตเกือบเท่าดอกกุหลาบขาวเชียวลูก มะลิซ้อนนี้พวกผู้หญิงชอบนักเชียว ปักผม ตัดเสื้อสวยแล้วก็หอม ทางรัฐบาลไทย กำหนดให้เป็นดอกไม้ประจำวันแม่ ให้ลูกนำดอกมะลิซ้อนไปให้แม่เพื่อเป็นเครื่อง สักการะที่ได้โอบอุ้มเลี้ยงดูมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ดอกมะลิสีขาว เป็นความหมายของ ความบริสุทธิ์ ถ้าดอกมะลิสดไม่มีก็ใช้ดอกมะลิปลอมเป็นผ้าหรือมันแกวแทนได้”

ปองถามแม่ว่า “แล้วที่ผมเห็นแม่ปลุกอีกหลายต้น ใบก็เป็นมะลิเหมือนกันนี่ ครับ” แม่ตอบลูกชายว่า “อ้อแม่อยากจะปลุกมะลิอย่างอื่นไว้ดูเล่น อย่างน้อยลูกก็จะ ได้รู้ว่า มีมะลิแปลกอะไรบ้าง แม่ปลุกใหม่ก็มี มะลิฉัตร ดอกมันซ้อนแล้วก็ตั้งออก

ได้เป็นชั้น ๆ เดี่ยวนี้หายากนะ มะลิพิกุล ดอกมันมีกลิ่นหอม ๆ ฝอย ๆ คล้าย
ดอกพิกุลจึงเรียกมะลิพิกุล เหมาะสมดี มะลิสองอย่างนี้ดอกไม้ดอกหรือลูก ดอกก็
ไม่โต จะปลุกขายไม่ได้ แค่เพียงดูเล่นเท่านั้นเองลูก มะลิกลิ้นมันหอมดี โบราณเชื่อว่า
มะลิจะหอมที่สุด ก็เวลาดัก สี่ทุ่ม เวลาเขาจะทำน้ำดอกไม้สดละก็ จะเอาดอกมะลิต่อย
วางลอยในน้ำฝนตอนหัวค่ำ พอตีกลักสองยามก็มาหยิบมะลิลอกไป มะลิจะคาย
น้ำมันหอมลงในน้ำดอกไม้สดนั้น เอาไปทำน้ำหอมข้าวแช่ น้ำผสมน้ำเชื่อมให้หอม
หรือคั้นกะทิทำขนมดี ๆ สมัยก่อน สมัยนี้มักไปซื้อน้ำหอมกลิ่นมะลิมาใส่แทน แต่ไม่
ได้กลิ่นมะลิที่แท้จริง เพราะน้ำมันหอมเดี่ยวนั้นมักเป็นกลิ่นผสมแทบทั้งนั้น ไม่ใช่กลิ่น
จากน้ำมันมะลิแท้ ๆ ดอกมะลิแห้งใช้แต่งกลิ่นใบชาให้หอมได้ เรียกว่า “ชามะลิ” จึง
เอาไปขายโรงใบชาได้อีกด้วย”

“แหม แม่รู้อะไร ๆ ดีจริง” ปองพูดยอ ๆ แม่จึงต่ออีกว่า “สมัยก่อนนะ
ผู้หญิง ที่กำลังมีประจำเดือนเขาห้ามเก็บดอกมะลิ หาวัวจะทำให้มีมะลิเฉา เพราะ
ผู้หญิงไม่สะอาดไปเก็บ แม่ไม่เชื่อหรอก มันเฉาเพราะโรคบ้าง เพราะลืมนวดน้ำบ้าง
ต่างหาก แม้ว่าความเชื่ออันนี้คงเอามาจากอินเดีย มะลิที่อินเดียมีมาก แล้วผู้หญิงที่มี
วาระประจำก็จะทำให้ต้นมะลิเฉา พวกวาระสูงเขาคิดไม่ดีกับพวกวาระต่ำ แต่
นี่เป็นเมืองไทยแท้ ๆ นะลูก ลูกผู้หญิงเมืองไทยพ่อแม่มักตั้งชื่อว่า “มะลิ” เพราะ
ขาวสะอาดบริสุทธิ์และหอมด้วย”

ดอกดาวเรือง

ในลานบ้านของชาวนา นอกจากจะมีกองฟาง เล้าไก่ คอกควายแล้ว มักมีสวนครัวปลูกพริก มะเขือ มะกรูด มะนาว ตะไคร้ บวบ น้ำเต้าไว้เป็นอาหาร แล้วยังมีต้นไม้ดอกเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ดอกบานไม่รู้โรย ดอกบานชื่น ดอกมะลิไว้ดมกลิ่นหอม ๆ พุทธรักษาข้างคูน้าไว้ด้วย ดอกไม้ต่าง ๆ เหล่านี้สำหรับใช้ในวันพระ ดอกดาวเรืองสีเหลืองสด เป็นที่นิยมปลูกกันแทบทุกบ้าน ที่บ้านของแยมมีต้นดาวเรืองปลูกไว้มากกว่าบ้านอื่น ๆ แม่ของแยมเป็นคนรักดอกไม้ ชอบปลูกดอกไม้หลาย ๆ อย่างไว้ดูเล่นเป็นอาหารตาและประดับบ้าน สีเหลืองของดาวเรืองและสีแดงของพุทธรักษาจะแลเห็นเด่นแต่ไกล

ดาวเรืองเป็นดอกไม้ที่ปลูกง่าย เอาดอกแก่ ๆ แห้งมาปลูกมันก็ขึ้น หน้าฝนก็ไม่ต้องรดน้ำ มันจะแข่งกันออกดอก แต่ในหน้าแล้ง พื้นที่นามีแต่ขี้ข้าวแห้งเป็นสีน้ำตาลเต็มไปหมด แลดูไม่สดชื่น ก็ได้อาศัยดอกดาวเรืองสีเหลืองสดตัดกับใบสีเขียวของมัน ช่วยให้ห้องนาอันแห้งแล้งดูมีชีวิตชีวาสดชื่นขึ้น หน้าแล้งแยมจึงต้องตักน้ำในคูมารดสวนครัวและดอกไม้ของแม่ทุกเช้าเย็น

ในวันพระ แม่ของแยมไปวัดฟังเทศน์และนำอาหารไปถวายเพลด้วย แยมจะเป็นคนเก็บดอกดาวเรืองไปปักแจกันที่หน้าพระประธานและบูชาภัณฑ์เทศน์เสมอ สีเหลืองสดของดาวเรืองแลดูเด่นมาก คล้ายกับจีวรของพระสงฆ์ด้วย แม่ของแยมเคยบอกว่า "ดอกดาวเรืองนี้ ชื่อมีความหมายถึงความรุ่งเรือง ในงานมงคลจึงมักใช้ดอกดาวเรืองเสมอมา" ดอกดาวเรืองไม่หอมแต่มีสีสดสวยจริง และเป็นหนึ่งในไม้มงคลด้วย

เพื่อนบ้านมักมาขอดอกดาวเรืองของแม่ไปเสมอ ๆ แม่ก็ยินดีตัดให้ มันเป็นไม้ล้มลุก อายุไม่ยืน แต่แม่ของแยมก็เก็บดอกแห้งมาโรยรดน้ำให้ชุ่มไม่ซ้ำมันถึงอกและออกดอกมาทดแทนอีก แม่ทำพุ่มไปวัดในวันวิสาขบูชาด้วยดอกบานไม่รู้รุ่ยสีแดง สลับกับดอกดาวเรือง สีส้มตัดกันสวยงาม แยมภูมิใจมากในฝีมือจัดพุ่มของแม่ ใคร ๆ เห็นก็ออกปากชมเชย แยมไม่ได้จัดแต่ก็เป็นผู้รดน้ำทุกวัน บางที่เพื่อนบ้านก็มาวานให้แม่จัดพานดอกไม้สำหรับรองรับน้ำสังฆาน์แต่งงาน แม่จัดไปปากก็เล่าให้แยมฟังว่า "เพื่อความป็นสิริมงคลและรุ่งเรืองของคุณแต่งงาน ก็ต้องใช้ดอกดาวเรืองจัดพาน และจัดใส่กระถงดอกไม้ให้ใหญ่หลังแต่งงานแล้ว"

บางวันแม่ทำขนมเงินน้ำพริกไปช่วยงานทำบุญที่วัดหรืองานแต่งงาน แม่มักให้แยมเด็ดใบดาวเรืองอ่อน ๆ ไปใช้แทนเหมือนหัวปลีด้วย บางครั้งสาคุและข้าวเกรียบปากหม้อก็ใช้ใบดาวเรืองแทนผักชีหรือผักกาดหอมได้ยามผักขาดมือ รสชาติใบดาวเรืองไม่แพ้ผักชีเลย

วันหนึ่งญาติห่าง ๆ ของพ่อมาเยี่ยมและค้างคืนอยู่ด้วยหลายวัน เพราะนาน ๆ จะได้พบกันที่ พ่อเห็นดอกดาวเรืองที่บ้านของแยมก็ร้องว่า "ดีจริง ดีจริง มีดอกดาวเรืองจิ้มน้ำพริกกินแน่ ๆ วันนี้ หวงหรือเปล่านี" ประโยคหลังหันไปถามแม่ แม่พยักหน้าและตอบว่า "เชิญเลย ฉันมีแยะ" แต่แม่และแยมสงสัยคำพูดของป้าคนนี้

เมื่อถึงเวลากินข้าวเย็น ป้าก็ให้แยมไปเก็บดอกดาวเรืองที่อ่อน ๆ ยังไม่ทันบานมาให้กำมือหนึ่ง แล้วป้าก็จิ้มน้ำพริกกินอย่างเอร็ดอร่อย ป้ายังเอ่ยปากชวนแม่และแยมว่า "ลองดูบ้างซี อร่อยจริง ๆ นะ ไม่หลอกหรอก" แล้วสองแม่ลูกก็ชิมดู อร่อยจริง ๆ แม่บอกกับป้าว่า "ฉันคิดว่ากินได้แต่ใบนะ ไม่นึกว่าดอกจะกินอร่อยด้วย" ป้าบอกว่า "ก็ฉันไปอยู่จันทบุรีมาหลายปี ที่นั่นเขากินกันทั้งนั้นแหละ ฉันก็เลยไปกินเป็นที่นั่นเอง"

เป็นอันว่าดอกดาวเรืองนี้กินได้ทั้งดอกและใบ ป้าคนนี้อยู่กินดอกดาวเรืองของแม่เสียเกือบหมด ป้าไปแล้วมันจึงมีโอกาสบานสะพรั่งอย่างเดิมอีก

ดอกแก้ว

“แก้ว แก้ว นั่นเธออยู่ไหนนะ” “อยู่ที่นี้ ในพุ่มแก้วนี่ยิ่งไงล่ะ” เด็กหญิงที่ชื่อแก้วร้องตอบเพื่อน แล้วเพื่อนก็ก้มลงไปมองดูแก้วผู้ที่กำลังนอนอยู่ใต้ต้นแก้ว ดอกไม้สีขาว กำลังมีกลีบร่วงขาวอยู่เกลื่อนพื้นแล้วพูดกับแก้วว่า “อยู่ที่นี้เองนะรี ฉันหลงหาเสียใหญ่” แล้วแก้วก็บอกกับเพื่อนว่า “ฉันชอบนอนเล่นใต้ต้นแก้วนี้ ยิ่งตอนกลางคืนยิ่งชอบ เพราะดอกแก้วมันบานขาวโพลน และส่งกลิ่นหอมฟุ้งทีเดียว แม่ของฉันชอบนอนเล่นใต้ต้นแก้ว จึงปลูกไว้หน้าบ้านโดหน้าบ้านเลย แล้วก็ตั้งชื่อฉันให้เหมือนดอกไม้ที่แม่รักไงล่ะ แม่บอกว่าดอกไม้สีขาวจึงสวยกลางคืน ยิ่งตอนคืนเดือนหงายแล้วสวยงามดูจริง ๆ หอมตลอดไปหมด ส่งกลิ่นไปถึงบ้านอันเขาด้วยนะ วันรุ่งขึ้นมันก็ร่วงหล่นขาวโพลนอยู่ใต้ต้นอย่างนี้แหละ แล้วดอกสีเขียวย่อหน้า มันก็บานต่อไปอีก หยอยกันเรื่อย ๆ”

เพื่อนยังได้ฟังแล้วพูดว่า “แหมทำยังไงฉันจะได้ดูมันบานแล้วก็ได้ดมกลิ่นเล่า” แก้วอธิบายให้เพื่อนฟังว่า “ตอนนี้ดอกไม้ก็ยังหอมอยู่บ้างนิดหน่อย ถ้าเราไม่ไปโดนให้มันร่วง ลองดมดูซิเธอ ดูใบของมันสิ สวยไหม เรียวยาวแหลม และสีเขียวเข้มของมันเป็นมันดีด้วย ถ้าครูให้ร้อยมาลัยทำการฝีมือละก็ฉันจะเอาใบแก้วนี้ละไปร้อยแซมให้สวยเขียว แม่ของฉันชอบนัก เอาไปร้อยแซมสลับสีกับดอกไม้ ทำเป็นหนูดอกมะลิบ้าง ดอกพุทธรักษาบ้าง จัดพุ่มแซมเที่ยวก็งามดีนะ”

แล้วเด็กหญิงทั้งสองก็ชวนกันขึ้นบนบ้าน เด็กหญิงแก้วยังเล่าให้เพื่อนฟังอีกว่า “แม่ของฉันท่านเล่าว่าเมื่อเด็ก ๆ ท่านชอบเอายางลูกแก้วมาทาเล็บ มันมันดี แต่ตอนนี้ยังไม่มีลูกนะ มีเมื่อไรฉันจะได้ทำให้เธอดู ปีหนึ่ง ๆ มันออกดอกหลายครั้ง พอฝนลงสักหน่อยจะออกดอกพริบไปหมด หน้าแล้งก็หยุดไปเป็นพัก ๆ พอฝนตกลงมาบ้างพวกฝนหลงฤดูนะ มันก็จะออกดอกให้เราดมกันอีก แต่ถ้าหน้าฝนละก็ซ่อมมันใหญ่ดี เวลาแม่ฉันทำขนมลูกชุบที่เป็นผลไม้เล็ก ๆ น่ารักสีต่าง ๆ ก็เอากิ่งแก้วเล็ก ๆ เอาสัก ๒-๓ ใบทำเป็นก้านผลไม้ที่น่าเอ็นดูจัง”

แก้วเล่าให้เพื่อนฟังต่อไปอีกว่า “ต้นแก้วนี้เป็นไม้ยืนต้นนะ ต้นหนึ่ง ๆ อายุมาก ในป่ามีต้นแก้วขนาดใหญ่ ๆ ก้านตรงแข็งแรง เขาเอามาทำไม้ตะพด ไม้ถือสวย ๆ ปู่ของฉันท่านเล่าว่าไม้แก้วนี้ลวดลายของมันสวยมากมนุษย์वादสู่ธรรมชาติไม่ได้เอาตัดให้ตรงแหวน เสียเวลาดัดหลายเดือนนะ แล้วจึงเอาไปขัดเงาเอาลวดลายสวย ๆ ออกอวดกัน เนื้อไม้ของมันแข็งมาก เอาหัวไปเสียมทอง หรือเสียมเงินกันให้สวยเพื่อเอาไปอวดหรือประกวดกัน ปู่ของฉันก็มี” พูดแล้วแก้วก็เข้าไปหยิบไม้ตะพดมาให้เพื่อนดูอันหนึ่ง พิจารณาดูลวดลายของมันแล้วร้องว่า “แหมสวยจริง ๆ ลี้อ่อนแก่เหลือบสลบกันสวยมาก นี่เป็นมรดกจากทวดอีกทีนะ ไม่ใช่ปู่ฉันหรอก ท่านสะสมไม้ตะพด ไม้แก้วไม่ใช่ทำแต่ไม้ตะพดได้อย่างเดียวนะ ใช้ทำด้ามมีดก็ได้ ด้ามมีดพกของปู่ ด้ามมีดทองที่ย่าฉันปอกผลไม้ ปอกมะพร้าวครั้งย่าทวด ด้ามทำด้วยไม้แก้วทั้งนั้นเลย เตียวฉันจะไปหยิบมาให้ดูนะ” พูดแล้วก็ไปเปิดตู้หยิบหีบมีดทองมาเปิด

ให้เพื่อนดู “นี่โง่ละมีดทองของเก่า ดำมทำด้วยไม้แก้วทั้งนั้น แม่ฉันหวังนักจะใช้ที่กิตอนมืงานเท่านั้น เห็นด้ามใหม่เป็นลวดลายสวยเขียวไม่ซ้ำกันเลย ชรรวมชาตินี้ช่างสร้างสรรค์แท้ ๆ นะ” เด็กทั้งสองชื่นชมกับไม้ตะพุดและมีดทองอยู่นาน จึงเอาไปเก็บที่เดิม

เมื่อเพื่อนจะลากลับบ้านก็บอกว่า “ฉันถ้าจะต้องบอกพ่อให้หาต้นแก้วมาปลูกบ้างแล้วละ มันสวยทั้งดอกและใบเลย กลิ่นหอมดีด้วย” แก้วใจดีรีบไปเก็บช่อดอกแก้ว ที่ยังเพิ่งแย้มสีเขียวย่อหน้าให้เพื่อนแล้วบอกว่า “เอาช่อแก้วนี้ไปปักแจกันเล็ก ๆ ไว้ดมในมุ้งซี ฉันชอบเอาไปนอนด้วย ช่อเล็กนิดเดียวนี้ละหอมตลบไปเลย มันเป็นดอกไม้ตระกูลดอกส้มนะ ใบจึงเหมือนใบส้มเกลี้ยง ส้มเขียวหวานที่ฝรั่งชอบสกัดกลิ่นไปทำน้ำหอมกลิ่นดอกส้มนะ” คืนนั้นเพื่อนของแก้วจึงทำตามที่แก้วบอกจึงนอนหลับฝันดีตลอดคืน

ดอกจำปา

“แม่ แม่ แม่จำ หนูกลับมาแล้ว เอ๊ะแม่เอาดอกอะไรมาห้อยติดผมไว้ หอมจังเลยจ๊ะ” กิ่งเข้ามากราบที่อกแม่ พร้อมมกอดคอแม่ด้วยความรักเมื่อกลับจากโรงเรียน มารดาทำลังทำกับข้าวอยู่ในครัว ตอบลูกสาวว่า “อ้อ ดอกจำปาไงจ๊ะ แม่เก็บไว้ให้ลูก ตั้งหลายดอกนะ ลูกไปอาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้าก่อน แล้วแม่จะติดให้บ้าง”

กิ่งเป็นเด็กดีว่องไว รีบไปเปลี่ยนเสื้อผ้า อาบน้ำผัดหน้าขาวลงมามาหาแม่ที่ในครัว ถามหาดอกไม้ “ไหน ๆ ดอกไม้ที่แม่บอกเก็บไว้ให้หนูล่ะจ๊ะ” “มี ๆ แม่หอบีตองเตรียมไว้ให้ลูกที่ในตู้เย็นจ๊ะ เขาเรียกดอกจำปา วันนี้แม่ซื้อต้นจำปากิ่งตอนมาจะปลูกไว้ในสวนหลังบ้านของเราสักต้น เอาไว้ดมดอกหอม ๆ ไงจ๊ะ” แม่ล้างมือแล้วก็ไปหยิบหอบีตองใส่จำปามาให้ลูกสาว แล้วพูดว่า “แม่แบ่งไปถวายพระข้างบนบ้างแล้ว เก็บไว้ให้ลูกหน่อยหนึ่งจ๊ะ มามะ จะให้แม่ห้อยตรงไหนดีล่ะ ข้างหลังดีกว่านะ ไม่แยงตาดี” แล้วก็หยิบเส้นผม ๑ เส้นมาพัน ๆ ก้านดอกจำปาแล้วขัดโคนก้านให้อยู่แน่น แล้วก็เปลี่ยนไปห้อยข้างหูอีกดอก วันนั้นกิ่งมีดอกจำปาห้อยหลายดอก กิ่งรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ห้อยดอกจำปານี้

ตอนคำแม่เล่าให้ฟังว่า “บ้านเราควรมีดอกไม้หอม ๆ ไว้ดมบ้าง แม่จึงคิดปลูกต้นจำปา เพราะเป็นดอกไม้ของไทยแต่โบราณ เราใช้ร้อยอุบะพวงมาลัย ทำอุบะ ทำตุ๊กตาเล่นละคร ทำอุบะตกแต่งนัทร เครื่องแขวนดอกไม้สด ถ้าไม่ร้อยอุบะก็จัดใส่กระถางใบตองหรือทำเป็นของใบตองใส่ดอกจำปาไว้ถวายพระ ไว้ดมเองก็ได้ สีสันก็สดสวย ทั้งกลิ่นก็หอมด้วยนะลูก ใคร ๆ เห็นก็ชมไม่มีใครปฏิเสธเลย”

กิงถามแม่ว่า “แม่จำ อีกลักเท่าไรเราจะมีดอกจำปาของเราเองล่ะจ๊ะ” แม่ทำท่าคิดสักประเดี๋ยวก็ตอบลูกว่า “นี่เป็นกิงตอหนะ มันออกดอกเร็ว คงสักปีกระมังลูก คงจะต้นเล็กก่อน มีดอกน้อยไปก่อน เมื่อมันโตขึ้นดอกก็ตกไปเองละจ๊ะ ต้นจำปาต้นมันไม่ใหญ่โตเกินไปนัก แต่ลูกจะปั้นปายขึ้นไปเก็บเองก็ได้นะจ๊ะ แม่รู้มาจากคนขาย ว่ามันชอบเย็น ๆ น้ำแยะ แต่ไม่ใช่ น้ำท่วมนะ น้ำท่วมมันตาย แม่เคยรู้ว่า มีผู้ปลูกต้นจำปา จนรวยพอที่จะซื้อบ้านซื้อที่ดินได้เชียวนะ เข้าก็เก็บขาย เย็นก็เก็บขาย เดินขายเองบ้าง ส่งขายตามร้านขายดอกไม้เป็นกระถาง กระถางละ ๑๐๐ ดอกได้เงินมากนะ คนนิยมนำไปร้อยมาลัย ทำอุบะ อย่างที่แม่บอกล่ะจ๊ะ”

ลูกสาวดึงว่า “แต่เรามีเพียงต้นเดียวนี่จ๊ะแม่” แม่ตอบลูกสาวว่า “ก็ต้นเดียวจ๊ะจ๊ะ พอที่ลูกจะเอาไปแจกเพื่อนที่โรงเรียน ให้ครู และแม่ก็ถวายพระทุกวัน ๆ ไม่ต้องซื้อใจจ๊ะ ดมหอม ๆ กันได้ทั่วถึง ดอกไม้นะผูกมิตรกับเพื่อนได้แน่นแฟ้นมากนะจ๊ะ”

ปีต่อไป กิ่งก็มีดอกจำปาติดผมไปโรงเรียนแทบทุกวัน ทั้งครูและนักเรียนก็พากันมีดอกจำปาห้อยผมทั้งห้อง ครูประจำชั้นบอกกิ่งว่า “กิ่งรู้ไหมดอกจำปามีประโยชน์มากนะ ทำยาหอมได้ เป็นยาบำรุงหัวใจอย่างดี ถวายพระเสร็จแล้วนำมาตากใส่กระดิ่งให้แห้ง รวบรวมเอาไว้ไปขายร้านเครื่องยาได้ราคาดี คุณนายของครูท่านเก็บไว้หมด ไม่มีทิ้งเลย เอาจากพวงมาลัยที่เธอติดผมอย่างนี้ละ ไปตากแห้งแล้วเก็บไว้ ไม่ใช่ตากขึ้นฝุ่นไว้หลาย ๆ วันนะ อย่างนั้นไม่สะอาด เอาใหม่ ๆ ทำวันต่อวัน และตากแล้วเก็บไว้ตลอดฤดูฝนไปขาย หมายถึง ดอกจำปานี้ขายได้ทั้งสดและแห้ง แต่ถ้าเป็นพวงมาลัยถวายพระแล้วก็ยังดี พระท่านชอบขอไปทำผิงอิทธิเจ คือผิงที่ทำจากดอกไม้บูชาพระต่าง ๆ ไปปนทำพระพิมพ์โง่ละ ยิงได้ ๑๐๘ ชนิดยิ่งดี แต่หาครบกยาก ดอกไม้บูชาพระนั้นถือเป็นของบริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์ ผสมกับผิงดินที่ทำจากพระเก่า ๆ หัก ๆ หรืออัฐิของพระสงฆ์ที่เป็นอรหันต์แล้วมาพิมพ์ทำพระเครื่อง มีพระเคยมาขอครู ครูจึงทราบโง่ละ” กิ่งได้ความรู้จากครูประจำชั้นอีกเรื่องหนึ่ง จึงนำไปเล่าให้แม่ฟัง

แม่ได้ฟังเรื่องจากกิ่งแล้วแม่ก็บอกว่า “แม่ก็มีเรื่องที่จะเล่าให้ลูกฟังเหมือนกัน จะ ดอกจำปานี้เป็นภาษาฮินดีนะลูก ภาษาแขกนะ ผู้หญิงชื่อจำปาแยะเซียว แต่ดอกจำปาเมืองลาวนะ ไม่ยกใช้ดอกจำปาลีเหลืองที่เราปลูกนี้หรอก แต่กลับกลายเป็นดอกลั่นทมนะเองลูก เป็นดอกไม้ประจำชาติประเทศลาวด้วยนะ อย่างที่บ้านเราเขากลับเรียกว่า “ดอกจำปาเหลือง” ฉะนั้นลูกได้ยินคนลาวหรือคนอีสานเรียกดอกจำปาละก็ เขาหมายถึงดอกลั่นทมนะ” กิ่งได้ฟังแม่เล่าแล้วเลยหัวเราะเสียวยกใหญ่ แม่ลูกพลอยหัวเราะไปด้วย

ดอกจำปี

“หอมดอกอะไรหนอ คล้ายจำปีจัง” เสียงนิตรำพึงอยู่ในวัดใกล้ศาลาแห่งหนึ่ง แม่ซีที่นั่งอยู่บนศาลานั้นตอบว่า “ก็ดอกจำปีไงคะ ดุซิคะกลีบร่วงเกลื่อนขาวไปหมด ต้นมันใหญ่โตเก่าแก่มากค่ะ” แม่ซีเล่าให้นิตฟัง นิตแหงหน้าดูร้องว่า “ไอ้โฮ สูงกว่าหลังคาศาลาอีก หนูไม่นึกเลยว่าต้นจำปีมันจะใหญ่โตได้ขนาดนี้ เคยเห็นแต่เล็กใส่กระถางไว้ มันคงจะตกนะคะ กลีบเกลื่อนพื้นไปหมดเลย”

แม่ซีรับว่า “ใช่ค่ะมันแก่มาก มันสูงเลยจนไม่มีปัญญาขึ้นไปเก็บดอกได้ ต้องอาศัยดมกลืนอย่างนี้เองค่ะ ดิฉันไม่ทราบว่ามันปลูกมาตั้งแต่เมื่อไร ดิฉันมาบวชที่นี่ก็หลายปีแล้วก็เห็นสูงอย่างนี้แล้วค่ะ มีเด็ก ๆ ผู้ชายแก่น ๆ พยายามปีนหลังคาศาลาแล้วก็ไปเก็บดอกเหมือนกันค่ะ แต่หัวหน้าแม่ซีแก่ไม่ชอบค่ะ เลยห้าม” นิตได้แต่พยักหน้าร้องว่า “อ้อ”

นิตเอาเรื่องต้นจำปีนี้ไปเล่าให้ป้าที่บ้านฟังว่ามันสูงเลยหลังคาอีก ป้าจึงเล่าเรื่องดอกจำปีให้นิตฟังว่า “ดอกจำปีนี้สวยงามเท่าดอกจำปาไม่ได้ เพราะมันเป็นสีขาวยิ่งไม่นิยมนำไปร้อยอุบะ เพราะดอกมะลิก็ขาว อุบะก็ขาวอีกไม่สวย จึงชอบดอกจำปามากกว่า แต่กลิ่นของมันพอสู้อย่างสบายทีเดียวนะ แต่คนละกลิ่น ป้าจึงชอบเอาติดผมห้อยหูพอกับดอกจำปาเหมือนกัน หรือหลานเป็นอย่างไรบ้างป้าพูดใหม่นิด”

นิตยัมและรับว่า “จริง ๆ ค่ะ ผู้หญิงสาวหรือแก่ก็ตาม เห็นดอกจำปีแล้ว
อดที่จะหยิบมาดมและติดผมไม่ได้ ที่โรงเรียนหนูนะคะ เอาดอกจำปีไปห่อหนึ่ง แหม
แยงกันใหญ่เลย ทั้งดมทั้งติดผม จะหาเอาไปถวายพระไม่ได้เลย ดมไปหมดแล้ว
ทุกคนเลยห้ามไม่ทันนี่คะ”

ป้าเล่าต่อไปว่า “ดอกจำปีนี้แห้งแล้วใช้อะไรไม่ได้เลย ทำยาหอมหรือยาอะไร
ไม่ได้ดอกจำปาอย่างดีก็ทำผงอิทธิเจที่เอาไปทำพระเครื่อง ซึ่งใช้น้อยมากสำหรับทำ
ร้อยดอกไม้ไม่นิยมใช้ดอกจำปีย่อยอบะนอกเสียจากว่าหาดอกจำปาไม่ได้เท่านั้น
อาศัยที่มีกลิ่นหอม แต่มีผู้หญิงนิยมซื้อจำปีมากกว่าจำปา เพราะว่า ชื่อจำปีมีมงคล
กว่าจำปา ทว่าจำปาเป็นคำไม่ดี เอาไปปาทิ้งไปเสียนี้ ทั้ง ๆ ที่เป็นคำภาษาอินเดีย
หลานจะไม่ค่อยได้ยินผู้หญิงไทยซื้อจำปากันเลย แต่ชื่อจำปีมีแยะ จริงไหมหลาน

“คนสมัยก่อนมักพับใบตองให้เป็นซอง จัดดอกจำปีเรียง ๆ ให้สวย วางใน

ถาดขายเป็นซอง ๆ คนซื้อไว้ดมเล่นบ้าง บูชาพระบ้าง ขายดีเพราะคนชอบกลิ่นของมัน
ถึงแม้จะบานเพียงวันเดียวก็ตาม ดอกจำปีมีดอกติดกับกิ่งไม่เป็นช่อหรือก จึงต้อง
ขายเป็นดอก ๆ จัดแจกันหรือกระเช้าไม่ได้ อย่างมากก็มีใบติดสักใบเท่านั้น กลีบจำปี

หนากว่าดอกจำปา แคบกว่าจำปาด้วย ดอกจึงเรียกว่า ไส้ของใบตองจึงจัด ได้สวยดี ใบตองสีเขียวแซมดอกจำปี สีขาวตัดกัน บ้านโคปลูกจำปีส่งกลิ่น หอมไปทั่วบ้านข้าง ๆ ด้วย ตามบ้าน จึงนิยมปลูกจำปีกันใกล้ละลาน ต้น หนึ่ง ๆ มีดอกแยะที่เดียวอย่างที่หลาน ว่านะ เอาไปแจกเพื่อนเป็นกระถาง ๆ ที่โรงเรียนไง ดอกดกดีนะ”

แล้วป้าก็บอกนิตอีกว่า “อ้อ แหมป้าเกือบลืมนะ มีดอกจำปีอีก ชนิดหนึ่งนะ ดอกเล็กกว่า สั้นกว่า แหมแต่กลิ่นหอมแรงดีจริง กลิ่นต่าง กับจำปีที่หลานรู้จักนะ เรียก “จำปีแขก” ป้าไม่รู้ว่าทำไมถึงเรียกอย่างนี้ แต่รู้ว่า ทางภาคใต้ของเรามีมาก พวกชาวไทย มุสลิมและมลายูชอบปลูกและติดดม บางคนห้อยผมไว้เต็มหัวเขียว อย่างนี้ กระมังจึงเรียก “จำปีแขก” แหมเล่า แล้วยังหอมติดจมูกป้าอยู่เลย อธิบาย ไม่ถูกว่ากลิ่นเหมือนอะไร” ป้าพูดเช่น นี้ทำให้ชนิดชักอยากจะดมกลิ่นจำปีแขก ขึ้นมาแล้วจึงพูดขึ้นว่า “แหมหนอยอยาก ดมจำปีแขกที่ป้าเล่าจังค่ะ”

ดอกช่อนกลิ่น

วันนี้แม่ซื้อดอกช่อนกลิ่นที่สี่ขาวสะอาด ช่อยาวมามัดใหญ่ แล้วร้องเรียกลูกสาวว่า “ตอง ตอง ไปเอาแจกันมาล้างให้หมดทุกใบ เอาถ้ำน้ำและมีตมาให้แม่ก่อนนะ” แล้วตองก็ยกถ้ำน้ำมาให้แม่พร้อมกับมีด ขณะที่ตองกำลังล้างทำความสะอาดแจกันอยู่นั้น แม่ก็เอามีตมาตัดก้านดอกช่อนกลิ่นที่ยาวเกะกะนั้นให้สั้นลง แม่เอามีตตัดยอดของช่อช่อนกลิ่นที่ตูม ๆ ให้สั้นลงอีกด้วย แล้วแม่ก็บอกกับลูกสาวว่า “ดอกช่อนกลิ่นนี้ช่อมันยาว ต้องเลือกใช้แจกันสูง ๆ หน่อย ดอกตูมมันมากเกินไป อย่งไรเสียตรงยอดนี้ก็ไม่ทันบานแน่ มันจะเหี่ยวเสียก่อน แม่จึงตัดยอดออกเสียเพื่อให้ดอกตูมที่ควรบานได้มีโอกาสบานได้ทุก ๆ ดอกก่อนที่มันจะเหี่ยวไป”

แม่ปักแจกันด้วยดอกช่อนกลิ่นสี่ขาว หอมฟุ้ง แล้วแม่ก็บอกกับตองว่า “บ้านเราเป็นบ้านไม้ไม่ได้ทาสี ถ้าได้ปักดอกไม้สี่ขาว ๆ อย่างช่อนกลิ่นจะทำให้บ้านดูสว่างขึ้น ใครมักพูดกันว่า ดอกช่อนกลิ่นนี้เป็นดอกไม้ใช้ในงานศพกัน แต่แม่ไม่ถือหรอก เพราะแม่ชอบดอกของมันซึ่งมีสีขาวสะอาด กลิ่นก็ออกหอมอย่างนี้ไม่น่าจะซื้อช่อนกลิ่นเลย ไม่สมกับชื่อสักนิด”

เมื่อแม่ปักแจกันเสร็จ ตองก็จะเก็บกวาดก้านและใบไปทิ้ง แม่ร้องบอกลูกว่า “ตอง เก็บยอดดอกช่อนกลี้นรวบรวมไว้ต่างหากนะ เอาแต่ก้านกับใบไปทิ้งก็พอ” แล้วตองก็ทำตามคำสั่งของแม่ทั้งที่ไม่รู้ว่าแม่จะเอายอดดอกนั้นไปทำไม

ตอนเย็นพ่อแม่ลูกก็กินข้าวพร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว วันนี้มีปลาหู น้ำพริก ผักต้มราดกะทิ ตองต้องแปลกใจเมื่อเห็นว่าผักต้มวันนี้เป็นยอดดอกช่อนกลี้นนั่นเอง จึงถามแม่ว่า “ดอกช่อนกลี้นี่กินได้หรือจ๊ะแม่” แม่ตอบลูกสาวว่า “ได้ซีจ๊ะ ทหวานอร่อยดีด้วย ลองกินแล้วจะรู้เอง ไม่ใช่แต่ต้มกะทิได้อย่างเดียวนะ เอาต้มหมูกินก็อร่อยทีเดียว เป็นผักที่มีรสหวานอย่างหนึ่ง วันหลังถ้ามีดอกช่อนกลี้นอีกแม่จะลองทำต้มหมูให้ลูกกิน” “อืม ทหวานดีจริง ๆ อย่างแม่ว่า ทำแกงจืดต้องอร่อยแน่ ๆ นะจ๊ะ” ตองบอกกับแม่เมื่อได้ลองชิมไปคำหนึ่งแล้ว

ดอกช่อนกลี้นทยอยกันบาน ดอกโตบานก็ส่งกลิ่นหอมฟุ้ง วันรุ่งขึ้นก็เหี่ยวไป มันบานจากข้างล่างขึ้นไปหลายวันแล้ว แม่ก็เอาดอกช่อนกลี้นในแจกันมาตัดก้านให้สั้นอีก แล้วปลิดดอกที่เหี่ยวออก เมื่อก้านสั้นไม่สูงเก้งก้างแล้ว แม่ก็ย้ายไปปักแจกันเตี้ยได้ แม่บอกกับลูกสาวว่า “ต้องตัดก้านออกเสียบ้าง มิฉะนั้นดอกบานแต่ข้างบนดู

แก๊งก้างไม่สวย ย้ายแจกันให้เตี้ยลงได้แล้ว” ดอกช่อนกลิ่นของแม่ทยอยกันบานทุกดอกเลย “มันปักแจกันหนดีแท้ ทั้งสวยทั้งหอม ปักแจกันหน้าพระ แจกันใบใหญ่ที่มุมห้องรับแขก กลางคืนปิดไฟมืดแล้ว ยังแลเห็นดอกช่อนกลิ่นขาวโพลนแล้วยังกินอร่อยดีอีกด้วย” ตองคิดในใจ

แม่บอกกับตองเมื่อวันที่ตองเอาน้ำไปเปลี่ยนใส่แจกันว่า “ดอกช่อนกลิ่นนี้หอมแรง คนโบราณจึงชอบใช้ดับกลิ่นศพ จึงหาว่าเป็นดอกไม้งานศพเสียนี้ ดอกช่อนกลิ่นนี้ใช้หัวปลุกนะลูก หัวหนึ่งก็ช่อหนึ่ง ฤดูฝนชุ่มชื้น ช่อจะยาวดอกก็ใหญ่ ถ้าแล้งจะเล็กและสั้น ถ้าปล่อยให้บานอยู่กับต้น จะบานจนสุดยอดที่เดียว ช่อจะสูงมาก แม่เคยเห็นใกล้บ้านแม่เขาปลุกกัน ถ้าได้นำได้ปุ๋ยบ้าง ช่อจะงามใหญ่ เพราะหัวใหญ่ ชาวสวนดอกไม้ปลุกมาก ๆ แล้วตัดไปขายเป็นมัด ๆ ช่อเล็กขายนับเป็นมัดละ ๑๐ ถ้าช่อใหญ่จะนับช่อขายกันเลย ได้ราคาดี เห็นไหมล่ะลูกดอกไม้สีขาวมักมีกลิ่นหอมแทบทั้งสิ้น มันสวยกลางคืนนะจ๊ะ”

พุทธรักษา

ที่บ้านของชมพู่ยูริมคลอง ที่ริ้วริมคลองนี้มีกอพุทธรักษาออกดอกสีแดงสดสวยอยู่หลายกอ สีแดงสดขลิบด้วยเหลือง สีเหลืองล้วน ๆ สีเหลืองกระแดงก็มี บางกอก็มีสีเหลืองกระแดงแล้วยังขลิบแดงอีกด้วย ชมพู่ชอบดอกพุทธรักษาเหล่านี้มาก ดอกมันโตสวยเด่น พ่อบอกว่า “ดอกพุทธรักษาเหล่านี้ชอบอยู่ใกล้น้ำ ฉะนั้นที่บ้านของเราจึงงอกงาม แตกหน่อออกดอกจนเป็นกอใหญ่ ๆ ปลูกมาก ๆ แลดูสวยดีเหมือนกัน”

ชมพู่ชอบดูแม่ตัดดอกพุทธรักษาไปปักแจกันที่ห้องรับแขก แม่ไม่ตัดมากเพียงช่อเดียวหรือสองช่อก็พอ แม่จัดแจกันได้สวยแก่มากทั้งทรงเตี้ยและทรงสูง เพราะแม่เข้าใจจัดวางให้ถูกต้องตามแบบศิลปะการจัดดอกไม้จึงแลดูสวย แม่บอกว่า “ดอกพุทธรักษา นี้ไม่จำเป็นต้องตัดมาหอบใหญ่ ๆ หรอก ปล่อยให้มันบานอยู่กับต้นสวยกว่า แต่แม่อยากเอามาปักแจกันประดับห้องบ้าง” บางครั้งแม่ก็ใช้ใบไม้อื่นที่ยาว ๆ จัดแซม ทำให้เหมือนเราย้ายต้นไม้มาไว้ในห้อง บางครั้งแม่ก็ใช้ใบของมันเองมาแซม แม่บอกว่า “ดอกไม้มันใหญ่เราก็ต้องหาใบใหญ่ ๆ แซมจะได้เข้ากันดี ใช้แต่หน่อยขึ้นแต่จัดวางให้ได้จังหวะมันก็สวยงาม” แล้วก็สวยงามอย่างที่แม่พูดจริง ๆ

ไม่ใช่แต่ชมพู่และพ่อแม่เท่านั้นที่ชอบดอกพุทธรักษาที่ริมคลอง แม่คนที่นั่งเรือผ่านไปมาก็พากันออกปากชม “เหมดอกพุทธรักษาดอกดกสวยจังนะ” ทำให้ชมพู่ตัวลอยด้วยความปลื้มใจที่ผู้คนชมอย่างนี้ ทำให้ชมพู่คิดถึงวันเก่า ๆ ที่วันหนึ่งชมพู่

ชวนเพื่อนนักเรียน ๒ คน มาที่บ้าน คนหนึ่งก็ชวนว่า “เรามาเล่นขายของกันดีกว่า แต่ยังไม่รู้จะขายอะไรเลย” ชมพูรีบอกว่า “ขายตุเรียนสิ ฉันเป็นแม่ค้าขายตุเรียน เธอเป็นคนซื้อนะ” เพื่อนอีกคนหนึ่งถามว่า “แล้วเราจะเอาอะไรแทนตุเรียนล่ะ” ชมพูรีพูดพร้อมกับชี้มือไปทางริมคลองว่า “โน้นไงล่ะ ลูกตุเรียนที่เราจะขายมีเยอะแยะ เธอจะซื้อฉันไหมล่ะ”

แล้วชมพูรีวิ่งไปเก็บลูกพุทธรักษา เลือกเอาลูกโต ๆ มา มันมีหนามอ่อน ๆ และมีพुकคล้ายตุเรียน เลือกลูกแก่เก็บมาเต็มกระจาดใบเล็ก ๆ จัดเรียงให้เหมือนแม่ค้าตุเรียนจริง ๆ มาเล่นขายตุเรียนกับเพื่อน ๆ เล่นไปนานซักระเบือ แม่ค้าคนหนึ่งบ่นว่า “ฉันเบื่อขายตุเรียนแล้วละ เรามาเล่นขายอย่างอื่นดีกว่า” ชมพูรีก็แนะนำอีกว่า

“ขายไข่กันไหมล่ะ ฉันมีไข่เยอะแยะทีเดียว” “ไม่ใช่ไข่จิ้งจกนะ ไข่จิ้งจกฉันไม่เล่นด้วยหรอก ฉันกลัวมันแตกเป็นตัว อีน่าเกลียด” เพื่อนคนหนึ่งพูดพร้อมกับทำคายนสงสัย ชมพูรีรับรองว่า “รับรองไม่ใช่ไข่จิ้งจกแล้วไม่แตกด้วย นี่ไง” ชมพูรีพูดแล้วก็หยิบลูกพุทธรักษา เอาเล็บแกะเปลือกออก เม็ดในก็กลายเป็นไข่เบ็ดเล็ก ๆ มากมาย ลูกหนึ่งมีหลายฟอง ให้เด็ก ๆ เล่นขายไข่กันได้

เพื่อนคนหนึ่งบอกว่า “เราเล่นลูกพุทธรักษาดีนะ เล่นเป็นตุเรียนแล้วยังแกะเม็ดในเป็นไข่ได้อีก” ชมพูรีรับว่า “ฉันเล่นอย่างนี้มาตั้งนานแล้ว เธอไม่รู้จักบ้างเลยหรือ” “ที่บ้านฉันไม่มีดินไม้ นี่เลยไม่รู้ว่ามีลูกเอามาให้ฉันเล่นได้” เพื่อนคนนั้นแย้ง ชมพูรีเอ่ยปากบอกให้อย่างใจกว้างว่า “เธอจะเอาไปปลูกที่บ้านบ้างก็ได้นะ ที่นี้มีถมไป เอาสักหน่อสองหน่อก็ได้ จะเอาสิอะไรล่ะ” เพื่อนอีกคนหนึ่งบอกว่า “บ้านฉันที่เล็กมากและไม่ได้อยู่ริมน้ำอย่างบ้านเธอด้วย จึงไม่กล้าปลูกอะไร ขอบใจมากฉันไม่เอาหรอก” แต่อีกคนบอกว่า “บ้านฉันเป็นตึก

แถวไม่มีที่ปลูก ขอไปให้ป่าหน่อยเถอะ ที่นั่นกว้างขวางพอจะปลูกได้ ฉันจะได้ไปอาศัยดูดอกไม้บ้านป่าด้วย"

แล้วชมพูก็พาเพื่อนไปขุดหน่อพุทธรักษาที่ริมคลองกัน ขุดไปก็เล่าให้ฟังว่า "พุทธรักษาที่นั่นเป็นต้นไม้ตระกูลเดียวกับกล้วยนะ จึงมีใบใหญ่ มีหน่อ ขยายพันธุ์ด้วยหน่อ ออกลูกแล้วก็ตาย จนกว่าหน่อใหม่จะโตขึ้นมา บางทีแม่ของฉันหาใบตองไม่ได้ ก็เอาใบพุทธรักษาที่แหละห่อแทน เพราะมันใหญ่และไม่เปราะด้วย"

ดอกจันทน์กะพ้อ

แจ่มเป็นเด็กหญิงที่เรียบร้อยน่ารักช่างปรนนิบัติพ่อแม่ เวลาที่แม่ทำงานมาก ๆ หรือขายของกลับมาเหนื่อย ๆ รู้สึกเมื่อย แจ่มก็จะบีบนวดให้นานจนแม่หายเมื่อย หรือบางทีก็ผล็อยหลับไปกับแม่เลย ถ้าหากพ่อเมื่อยก็เรียกแจ่มมานวด แจ่มก็นวดให้ด้วยความเต็มใจ จึงเป็นหมอนวดประจำบ้านนี้

วันหนึ่งพ่อพูดรำพึงกับแม่ว่า “แจ่มลูกเรานี้ดีมากนะ ฉันอยากจะให้รางวัลสักอย่างหนึ่ง ฉันคิดเอาไว้แล้วว่า จะยกต้นจันทน์กะพ้อให้ตีใหม่ จะได้เก็บดอกขายเอาเงิน” แม่ก็สนับสนุนว่า “ดีซี ลูกเราจะได้หัดค้าขายตั้งแต่ยังเด็ก ๆ โตขึ้นจะได้ช่วยเราค้าขาย” แล้วแจ่มก็ได้ต้นจันทน์กะพ้อต้นนั้นเป็นรางวัลจากพ่อแม่

หน้าร้อนจันทน์กะพ้อจะบาน ดอกสีเหลืองอ่อน ๆ ปนน้ำตาล ไม่สวยแต่หอมแรงนัก ต้นสูงมาก แจ่มปีนเกือบไม่ไหว พ่อจึงต้องช่วยลูกสาวปีนขึ้นไปเก็บให้ เอาผ้าขาวมาขึ้นไปใส่จนเต็มแล้วส่งให้ แจ่มรวบรวมได้เต็มกระจาดใบใหญ่ แบ่งไปบูชาพระบ้าง ใส่ตามโถแป้งบ้าง แม่ของแจ่มเอาใส่กระเป่าถือและตุลื้อผ้าด้วย หอมฟุ้งไปหมดทั้งบ้าน ดอกจันทน์กะพ้อกลีบร่วงง่าย ใช้ร้อยเป็นมาลัยหรือเสียบกลบึงทำไม่ได้ที่เหลือแจ่มก็นับดอกแล้วห่อใบตองเป็นห่อเล็ก ๆ เอาใส่ถาดไปขายตามเพื่อนบ้านก่อน แล้วก็เลยไปขายที่ตลาดด้วย

คนที่มาจ่ายตลาด ได้กลิ่นดอกจันทน์กะพ้อแล้วก็อดซื้อติดมือไปไม่ได้เพราะกลิ่นหอมแรงจริง ๆ ขายหมดแล้วก็กลับบ้านนับเงินใส่กระปุกออมสินไว้ ดอกจันทน์กะพ้อนี้ บางวันก็บานมาก แต่บางวันก็บานน้อย ถ้าวันไหนบานมากก็เก็บได้หลายกระจาด แจ่มขายคนเดียวไม่ไหว ต้องไปส่งที่ร้านขายดอกไม้ด้วย

ดอกจันทน์กะพ้อบานอยู่ไม่กี่วันก็หมดต้น แต่แจ่มก็เก็บเงินได้โขอยู่ แจ่มเอาเงินออกมานับดูกลางก็คิดว่า “ถ้าเก็บดอกจันทน์กะพ้ออย่างนี้หลาย ๆ ปี เราคงเป็นเศรษฐีแน่” ทุกครั้งที่แม่เปิดกระเปาะหรือตุ้เสื้อผ้า ก็จะมีหอมดอกจันทน์กะพ้อฟุ้งไปหมด ทั้ง ๆ ที่ดอกไม้้วยไวนานแล้ว โถแป้งและกระเปาะเก็บกลั่นดอกจันทน์กะพ้อได้นานมาก ทุกครั้งที่แจ่มเปิดโถแป้งขึ้นผัดหน้าจะได้กลิ่นจันทน์กะพ้อ แจ่มจะต้องคิดเร่งวันเร่งคืนให้ถึงวันหน้าร้อนเร็ว ๆ จะได้เก็บเงินเป็นเศรษฐีเร็ว ๆ

ดอกเข็ม

ที่บ้านของแตัวมีดอกไม้หลายอย่าง และกอดอกเข็มอยู่หลายกอ มีสีแดง สีเหลืองอ่อน สีขาวดอกเล็กแต่หอมก็มี เช้าวันอาทิตย์วันหนึ่ง แตัวอยู่คนเดียวไม่มีเพื่อนเล่น จึงไปเก็บดอกเข็มมาหลายสีแล้วก็เอามาติดมาหั่น ๆ เป็นฝอย ๆ ใส่ในจานเล็ก ๆ ทำเป็นขนมสีต่าง ๆ เมื่อเล่นเบื่อแล้วก็โยนทิ้งไป บังเอิญป้าของแตัวมาเยี่ยมแม่เห็นเข้าพอดี จึงสอนแตัวว่า “ดอกไม้อยู่กับต้นของมันสวยงามดี เราไม่ควรเก็บมาหั่นเล่นแล้วโยนทิ้งอย่างนี้ ถ้าจะเก็บมาปักแจกันหรือร้อยมาลัยถวายพระก็จะเป็นประโยชน์กว่า”

แตัวถามว่า “ดอกเข็มนี้ร้อยเป็นมาลัยได้หรือคะ”

ป้าตอบว่า “ได้ซีจ๊ะ ร้อยได้สวยด้วย ร้อยสลักกับดอกมะลิหรือดอกพุท แต่แตัวยังเล็กนัก ยังร้อยไม่เป็นหรอก ป้าจะสอนอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องใช้เข็มร้อยมาลัยก็ได้” แล้วแตัวก็รับอาสาไปเก็บดอกเข็มมาให้ป้าสีต่าง ๆ ป้าร้องกำชับว่า “เลือกเก็บที่ละดอกนะ เอาแต่ดอกที่บานแล้วเท่านั้น อย่าเก็บมาเป็นช่อ ดอกตูม ๆ พรุ้งนี้มันก็จะบาน” แตัวจึงเลือกแต่ดอกเข็มที่บานใส่ขันมาให้ป้า

ป้าตั้งเกสรสีขาวยาวจากก้านดอกเข็มแล้วส่งให้แตัว และบอกว่า “นี่เรียกเกสรเวลาดึงออกมาจะมีน้ำหวานที่ผึ้งชอบติดมาด้วย ลองชิมดูซี” แล้วแตัวก็ลองชิมดู หวานอร่อยดีจริง ๆ ป้าเอาเล็บกรีดตรงกลางก้านดอกเข็มตามยาวให้ขาดเป็นช่องนิดหนึ่ง แล้วเอาดอกเข็มอีกดอกเสียบเข้าไปในช่องนั้น ดึงมาจนสุดก้าน แล้วก็เอาเล็บกรีดก้านดอกเข็ม นั้นให้เป็นช่องนิดหนึ่ง แล้วก็เอาอีกดอกเสียบเข้าไปในช่องนั้น และทำอย่างนั้นต่อไปเรื่อย ๆ จนเป็นเส้นยาว

ทุก ๆ ครั้งที่จะเอาเล็บกรีดดอกเข็ม ป้าจะค่อย ๆ ดึงเกสรออกจากก้าน และมีน้ำหวานหยดอยู่ที่ปลายก้านแล้วป้าก็ดูดน้ำหวานจากดอกเข็มทุก ๆ ดอก เมื่อได้เส้นยาวพอสมควรแล้วก็ต่อบรรจบกันให้เป็นวงกลมแล้วคล้องคอเอาไว้

แต่เรามองดูป้าทำแล้วไม่ยากเลย เด็ก ๆ อย่างแตัวก็ทำได้ ก็ลองทำตามดูบ้างต้องทำเบา ๆ มือ มิฉะนั้นดอกเข็มจะขาดเสียไป แตัวก็น้ำหวานไปพลง ร้อยไปพลง รู้สึกว่า

เพลิดเพลิน ดึกว่าเอาดอกเข็มมาหั่นเล่น แตัวร้อยสี่เหลี่ยมบ้าง แดงบ้าง คล้องคอไว้หลายเส้น แล้วก็รวบรวมไปบูชาพระบนเรือน

วันจันทร์ตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน แตัวร้อยร้อยมาลัยดอกเข็มสีแดงพวงหนึ่ง เอาไปฝากครูประจำชั้นที่โรงเรียน แตัวรู้สึกดีใจมากที่ครูของแตัวสวมพวงมาลัยดอกเข็มฝีมือแตัวทำสอนหนังสือตลอดวัน

เมื่อถึงวันพฤหัสบดีที่เป็นวันไหว้ครู แม่ของแตัวใส่ดอกเข็มลงในกระทงให้มาด้วย ครูชมว่า "ดอกเข็มนี้ดีมาก มีความหมายว่า มีสติปัญญาเฉียบแหลมดุจเข็ม ดอกเข็มนี้เป็นดอกไม้ไหว้ครูคู่กับดอกมะเขือและหญ้าแพรก" คำชมของครูทำให้แตัวปลื้มใจ ยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ไปตลอดวัน

ดอกสารภี

เดือนมีนาคม โรงเรียนปิดภาคเรียนฤดูร้อนแล้ว จิตรเลยถือโอกาสตื่นนอนสายเพราะไม่ต้องไปโรงเรียน จิตรเห็นพี่น้องร้อยพวงมาลัยดอกสารภีกัน ก็อยากได้บ้าง แม่จึงบอกจิตรว่า “อยากได้ก็ต้องตื่นเช้า ๆ ซี้ ดอกสารภีนั้นจะต้องเก็บกันแต่เช้ามืดตั้งแต่ยังตุม ๆ อยู่”

พอกกลางคืนจิตรรีบเข้านอนแต่หัวค่ำจะได้ตื่นเช้า ๆ วันไปเก็บดอกสารภี แต่คืนนั้นจิตรฝันสนุกมาก จึงนอนฝันเพลินไปลืมตาขึ้นมามองไม่เห็นพี่ ก็รีบลุกขึ้นวิ่งตามไปที่ต้นสารภี พวกพี่ ๆ เพิ่งกลับลงมาจากต้น จิตรมาช้าไป แต่พี่ก็ใจดี “ไม่เป็นไรจะแบ่งให้บ้างนิดหน่อย มากไม่ได้ต้องไปเก็บเอาเอง” จิตรจึงได้ดอกสารภีจากพี่ ๆ ไว้ดมบ้าง

แม่บอกว่า “ดอกสารภีนี้ดีมาก ถึงแห้งเหี่ยวแล้วก็ยังหอม” แล้วแม่ก็ให้จิตรเอาดอกสารภีไปใส่ในโถแบ่งเม็ด เมื่อจิตรจะเอาดอกสารภีที่ร้อยถวายพระไว้ตั้งแต่วันก่อนไปทิ้ง แม่ร้องห้ามว่า “อย่า อย่า อย่าเอาไปทิ้ง เอามาสิ ดอกสารภีเขาไม่ทิ้งกันหรอก ถึงแห้งแล้วก็ยังใช้ได้หลายอย่าง แม่จะเอาไปตากแห้งแล้วเอาไปให้คุณยายรวบรวมไว้มาก ๆ เอาไปทำยาหอมก็ได้ ถ้ามีมาก ๆ ก็เอาไปขายที่ร้านเครื่องยาไทยได้ราคาดีนะ”

ก่อนนอนคืนนั้น จิตรวานแม่ให้ช่วยตั้งนาฬิกาปลุกให้ด้วย จะได้ตื่นเช้า ๆ คราวนี้จิตรตื่นเช้าได้ รีบวิ่งไปที่ต้นสารภี เห็นดอกสารภีพองป่องพร้อมที่จะบานเต็มต้น จิตรปีนขึ้นไป เลือกเก็บดอกที่จะบานได้เต็มกำมือ แต่แล้วก็ต้องพูดว่า “ตายจริงลืมหาอะไรมาใส่ รีบมากไปหน่อย” พวกพี่ ๆ ตามมาร้องบอกว่า “ใส่ในผ้าถุงนั้นแหละ เตี่ยวจะเอาขึ้นมาใส่” จิตรก็เก็บดอกสารภีใส่ผ้าถุงจนหมดต้นแล้วก็ค่อย ๆ ปีนลงมาเพราะกลัวดอกไม้จะหล่น

จิตรช่วยพี่ ๆ ร้อยพวงมาลัยถวายพระ แบ่งเอาไปเสียบผมบ้าง ใส่ตามโถแบ่ง
บ้าง พอเปิดโถแบ่งก็หอมฟุ้งไปหมด พอสายหน่อย ดอกสารภีก็เริ่มบาน ยาของ

จิตรมาหา พูดกับแม่ว่า “ที่ข้างบ้านเขาจะแต่งงานพรุ่งนี้ เขาจะ
มีบุหงาเป็นของขวัญด้วยกัน ฉันเลยรับอาสาหาดอกสารภีให้เขา
เพราะเห็นว่าที่นี่มีต้น วานหลาน ๆ เก็บให้หน่อยเถอะ พรุ่งนี้เช้า
จะมารับ จะได้รีบทำ” แล้วจิตรก็รับอาสาเก็บให้

คืนนั้นจิตรไม่ลืมที่จะตั้งนาฬิกาปลุกไว้อีก จะได้ลุกขึ้นมาเก็บ
ดอกสารภีให้ยาแต่เช้า วันนี้จิตรเก็บได้มากที่สุด ยาให้คนมารับ
ดอกไม้แต่เช้าเพื่อจะรีบทำบุหงาให้ทันงานแต่งงานตอนบ่าย วัน
นั้นจิตรและพี่ ๆ เลยไม่มีดอกสารภีเสียบผมกัน

วันรุ่งขึ้นยาาก็มาหาอีก มีของมาฝากทุกคนด้วย จิตรเพิ่งเคยเห็นบุหงาเป็น
ครั้งแรก จิตรชอบมากเพราะหอมดี ยา
อธิบายว่า “นี่เขาเรียกว่าบุหงาดอกไม้สด
มีดอกไม้หอม ๆ หลายอย่างรวมกัน ช่วยให้
หอมมากขึ้น ใส่ถุงผ้าโปร่งทำเป็นรูปต่าง ๆ
กลมบ้าง หัวใจบ้าง มีริบบิ้นเป็นหูถือ
สำหรับแจกชำร่วยแขกที่มาในงานแต่งงาน
ยาเอามาฝากทุก ๆ คน เพราะอุทิศสำหรับช่วย
กันเก็บดอกสารภีมาให้” คืนนั้นจิตรก็เอา
บุหงาที่ยาให้เข้าไปนอนดมในมุ้งด้วย และ
ฝันดีตลอดคืน

ดอกรัก

เช้าวันหนึ่ง แดงได้มีโอกาสติดตามแม่ไปธุระที่บ้านของคุณป้าห่าง ๆ คนหนึ่งที่บ้านของป้ามีที่ดินกว้างขวาง มีต้นไม้ดอกไม้และไม้ใบหลายอย่างปลูกไว้ตัดดอกขาย และร้อยมาลัยขายมีมะลิ หงอนไก่ พุดฝรั่ง บานไม่รู้โรยและดอกอื่น ๆ อีกหลายอย่าง รวมทั้งต้นดอกรักด้วย แม่จะพูดธุระกับป้า ป้าจึงเรียกรีนลูกสาวซึ่งแก่กว่าแดงหลายปี ออกมาแนะนำว่า “รีนนี่น้องแดง ช่วยพาน้องไปชมสวนดอกไม้ของเรา และช่วยกันเก็บดอกไม้มาด้วย” แล้วแดงก็ตามพี่รีนไป

พี่รีนพาแดงไปชมสวนซึ่งปลูกไว้เป็นร่อง ๆ โดดข้ามร่องนี้ไปร่องนั้นแล้วชี้ชวนให้ชมดอกไม้ต่าง ๆ แดงจึงพูดชมขึ้นว่า “เหมดอกไม้เต็มไปหมดเลย สวยมาก ค่ะ เพิ่งเคยมาครั้งนี้เป็นครั้งแรก” รีนตอบว่า “ก็ที่นี่มีอาชีพขายดอกไม้ ร้อยดอกไม้ขายนี่คะ” แล้วก็ชวนแดงว่า “มาทางนี้ ตามพี่มา พี่จะต้องเก็บดอกบานไม่รู้โรย และดอกรักสำหรับร้อยพวงมาลัย ลูกค้ามาว่าจ้างจะใช้บายวันนี้”

แล้วแดงก็ตามพี่รีนไปเก็บดอกบานไม่รู้โรยหลายสี และดอกรัก ที่นี้มีต้นรักมาก มีทั้งสีขาว และสีม่วง และมีต้นหนึ่งพิเศษกว่าต้นอื่นดอกใหญ่ แดงสงสัยจึงถามว่า “ต้นนี้ทำไมดอกใหญ่คะ” รีนก็ชี้แจงว่า “นี่ต้นรักซ้อน ใบของมันแพงมาก เพราะรักซ้อนหายาก พี่ตัดส่งร้านขายที่นอน เขาเอาไปใส่ในที่นอนสำหรับคู่แต่งงาน เพื่อให้เป็นมงคล คู่แต่งงาน จะได้รักกันยืนนาน ตามพี่มาเถอะ มาช่วยกันร้อยมาลัยสำหรับคู่บ่าวสาว วันนี้ฤกษ์ดีแต่งงานกันหลายคู่ เดี่ยวเขาจะมาเอา” ทั้งสองก็ช่วยกันถือตะกร้าดอกไม้เข้ามาในบ้าน

เมื่อหนึ่งและวางของลงเรียบร้อยแล้ว รีนก็ลงมือเด็ดดอกบานไม่รู้รุ่ยและจัดเรียงกันเป็นขนาด ๆ และเป็นสี ๆ ไม่ปนกัน แดงก็ช่วยด้วย พอปลิดดอกรัก แดงก็จะช่วยทำบ้าง รีนก็ร้องห้ามว่า “อย่าทำเลยดอกรัก เดี่ยวยางจะกัดมือ” แต่แดงอยากจะช่วยจริง ๆ จึงลงมือปลิดดอกรัก รีนจึงวิ่งไปเอาแป้งมันมาให้และบอกว่า “เอานี้มาจิ้มแป้งมันเสียก่อน ยางรักจะได้ไม่กัดมือ”

แดงช่วยรีนครั้งนี้ ได้ความรู้หลายอย่างเกี่ยวกับดอกไม้เหล่านี้ รีนเล่าว่า “คู่บ่าวสาวมักจะสวมพวงมาลัยที่ร้อยด้วยดอกรักและดอกบานไม่รู้รุ่ยเพื่อเอาความหมายที่เป็นมงคลว่า รักไม่รู้โรย แม้แต่ดอกไม้ที่จะไปไหว้ผู้ใหญ่หลังจากแต่งงานแล้วตามประเพณี ก็ใช้ดอกไม้ทั้งสองอย่างนี้ พี่จึงได้ปลูกมาก ๆ” รีนเล่าไปมือก็ร้อยมาลัยไปด้วยความชำนาญ แดงมองคู่มือของ

รีนที่ทำงานเพลิน นอกจากนั้นแดงยังมีโอกาสได้ช่วยร้อยอุบะดอกรักอีกด้วย ซึ่งง่ายพอที่เด็กจะทำได้

แม่พูดคุรกับป้าเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เรียกแดงมาลาปากกลับบ้าน ป้าและพี่รีนก็ให้ดอกไม้แม่ไปปักแจกันที่บ้านบ้าง แดงมาเที่ยวกับแม่นี้ ได้เที่ยวชมสวนดอกไม้และได้ความรู้เรื่องดอกรักและร้อยพวงมาลัยด้วย

ดอกโศก

วันเสาร์นี้เดือนจะไปเที่ยวไหนไม่ได้ เพราะต้องอยู่ช่วยพ่อและแม่เก็บข้าวของใส่ที่บ่ใส่กล่องใส่ตะกร้า เพื่อจะย้ายไปอยู่บ้านใหม่วันอาทิตย์พรุ่งนี้ เดือนยังไม่เคยเห็นบ้านใหม่เลย แต่ก็ช่วยกันกับแม่ทำงานตัวเป็นเกลียว บรรจุงข้าวของทั้งวัน จนดึกทุกอย่างก็พร้อมที่จะบรรจุกุรถที่นัดไว้ให้มารับในวันรุ่งขึ้น

บ้านใหม่ของเดือนมีบริเวณกว้างขวางพอใช้ ถึงแม้ตัวบ้านจะเก่าก็จริงแต่ก็เป็นของใหม่สำหรับเดือน แม่สั่งเดือนว่า “อย่าเพิ่งไปสำรวจบ้านเลยนะ ช่วยแม่จัดบ้าน รื้อข้าวของจัดเข้าที่เสียก่อนเถอะ” เดือนก็ช่วยแม่จัดบ้านจัดครัวจนเสร็จเรียบร้อย จึงหาโอกาสไปสำรวจรอบ ๆ บริเวณบ้านใหม่นี้

มีคลองอยู่ข้าง ๆ บ้าน มีต้นไม้ใหญ่ริมคลอง มีกิ่งใหญ่ทอดขึ้นไปในคลอง ใต้ต้นไม้นี้คงใช้เป็นที่สำราญของครอบครัวได้ดี นอกจากนี้ยังมีต้นมะม่วงบ้าง มะยมบ้าง และต้นไม้เล็ก ๆ น้อย ๆ อีกหลายอย่าง เดือนรู้จักชื่อทั้งหมด นอกจากต้นไม้ใหญ่ริมคลองเท่านั้นที่ไม่รู้จักมาก่อน

เมื่อถึงเวลาอาหารเย็นวันนั้น เดือนจึงถามพ่อว่า “ต้นไม้ใหญ่ริมคลองเขาเรียกต้นอะไรคะ” “โศกจ๊ะ เขาเรียกว่าต้นโศก” พ่อตอบ แม่ยิ้มแล้วบอกว่า “มีต้นโศกก็ดีซิคะ ฉันยังไม่ได้เห็นเลย ดอกใบกินได้ทั้งนั้น เราคงได้กินแกงส้มดอกโศกแน่” แล้วพ่อก็พูดต่อว่า “ฉันตั้งใจจะทำซิงช้าให้ลูก ๆ เราเล่นสักอัน กิ่งมันแข็งแรงดีแล้วกิ่งที่ยื่นไปในคลองนั้น ลูกชายของเราคงต้องใช้เป็นที่กระโดดน้ำเป็นแน่”

แล้วพ่อก็ทำชิงช้าให้ลูกจริง ๆ เตือนและน้อง ๆ ผลัดกันเล่นชิงช้าใต้ต้นไม้
นั้น ฝักโศกเป็นแผ่น ๆ รี ๆ หล่นเกลื่อนใต้ต้นไม้ เตือนก็เก็บมาเล่นขายของอยู่คนเดียว
แม่มาเห็นลูกสาวเล่นฝักโศกอยู่ก็เข้าไปทักทายและแนะนำว่า “ฝักโศกนี้เล่นทำตุ้มหู
หนีบได้นะ” แล้วแม่ก็เลือกฝักโศกมา ๒ ฝัก เอาเล็บค่อย ๆ แกะฝักให้ออกหน้อยหนึ่ง
แล้วแม่ก็บอกว่า “เอียงหูมานี่ซิ” แม่ก็เอาฝักโศกหนีบที่ดึงหู แต่เตือนรู้สึกจี้จี้จ้นต้อง
หุดคอก แม่บอกเตือนว่า “อย่าแกะแรงนักเดี๋ยวจะแตกออกเป็นสองซีกเลย”

เย็นวันหนึ่งแม่ทำหลนไว้สำหรับอาหารเย็น แม่เรียกเตือนมาบอกว่า “ช่วยไป
เก็บใบโศกอ่อน ๆ มาให้แม่หน่อย” เตือนจึงเลือกเก็บแต่ใบที่สีขาว ๆ ใบที่เป็นสีโศก
แล้วใช้ไม่ได้ เย็นนั้นทั้งบ้านได้ลิ้มรสใบโศกอ่อนจิ้มหลน เปรี้ยวนิดหน้อยอร่อยดี
บางวันแม่ก็ทำกะปิคั่วไว้จิ้ม แม่บอกว่า “ฉันกะจะใช้ใบโศกอ่อนนี้ จึงทำหลนและ
กะปิคั่วไว้จิ้ม”

เมื่อใบโศกเปลี่ยนจากสีขาวก็กลายเป็นสีโศกไปเกือบทั้งต้น สวยมากพอเดือน
พฤศจิกายน หน้าหนาว โศกออกดอกเป็นสีเสดสวยเป็นช่อ ๆ หอมกรุ่น เย็น ๆ ไป
ทั้งต้น แม่ก็สอยไปบูชาพระตอนเย็น แล้วพอบ่ายวันรุ่งขึ้นแม่ก็เอามาทำแกงส้มให้
ทุก ๆ คนในบ้านเป็นอาหารเย็น บางวันก็แกงต้มส้มต้มกะปิใส่ปลาแห้งใส่ดอกโศกด้วย
เมื่อทุกคนกินแกงดอกโศกของแม่จนอิมแปล้แล้ว แม่ก็บอกกับพ่อว่า “ฉันว่าแล้ว มี
ต้นไม้ไม่เสียหลาย กินได้ทั้งดอกทั้งใบ”

ดอกบัวหลวง

ที่บ้านของนุชเพื่อนร่วมห้องเรียนของพรมีดอกบัวหลวงมากมาย นุชเอาดอกมาฝากครูและฝากพรเสมอ บางทีก็เอาฝักบัวมาฝากเพื่อน ๆ ด้วย พรไม่เคยไปบ้านนุชเลย ได้แต่เฝ้าเห็นภาพไปว่าคงมีดอกบัวบานเป็นสีชมพูสะพรั่งทั่วไปหมด แล้ววันหนึ่งนุชก็เอ่ยปากชวนพรว่า “พรไปค้างที่บ้านฉันสักสองสามวันสิ ไปเก็บดอกบัวพายเรือเล่นกันให้สนุกเสีย” พรก็รับคำและไปขออนุญาตพ่อแม่แล้วก็ไปกับนุชที่บ้านของนุชมีสระ ดอกบัวหลวงใหญ่มากเกือบเท่าบึง ดอกบัวบานเป็นสีชมพูสะพรั่งไปหมดจริง ๆ มีฝั่งมากินเกสรอ่อน นุชชวนพรลงเรือพายในสระ น้ำใสเห็นปลาเล็กปลาน้อยว่ายน้ำอยู่ใต้ใบบัว มีแมลงปอสีแดงสด สีฟ้าสวยมากบินอยู่ชวักไขว่ สวยงามมากจริง ๆ สองคนช่วยกันเก็บดอกบัว เลือกเก็บแต่ดอกที่บานมาก ๆ แล้วจวนจะโรยเก็บมากมายจนเกือบเต็มลำเรือ พรก็ช่วยนุชเก็บอย่างสนุกมือ ถึงแม้จะเจ็บมือไปหมดเพราะก้านดอกบัวสากมือ แต่ก็ไม่เป็นไรเพราะรู้สึกสนุกมากกว่า

ทั้งสองเอาดอกบัวลงจากเรือ แม่ของนุชเตรียมกระดั่งไว้หลายใบ ใหญ่ ๆ ทั้งนั้น แล้วพูดกับลูกสาวว่า “นุช ชวนเพื่อนมาช่วยแม่ปลิดดอกบัวสิ” พรก็ตรงเข้าไปช่วยด้วยความเต็มใจ แม่ของนุชปลิดกลีบดอกบัวที่สะก๊ิบอย่างรวดเร็วและไม่มีฉีกขาด ใส่กระดั่งจนเต็มทุกกระดั่งเต็มบ้านไปหมด แล้วเอาไปผึ่งแดด เกสรดอกบัวก็เกาะใส่กระดั่งตากไว้ต่างหากไม่ปนกัน

พอแห้งแล้วก็เอามารีดที่ละกลีบ ๆ แม่ของนุชชี้แจงให้พรฟังว่า “กลีบบัวนี้ใช้ฆวนุหรือกลีบบัว ส่วนเกสรดอกบัวก็ส่งขายร้านเครื่องยาไทยได้ เอาไปทำยาหอมได้ ถ้าทิ้งไว้ให้โรยก็จะเป็นฝักบัวขายเป็นฝักอ่อนก็ได้ หรือจะทิ้งไว้ให้เป็นฝักแก่ แล้วแกะเป็นเม็ดบัวสำหรับกะเทาะเปลือกขายก็ได้ เม็ดบัวแห้งขายได้ราคาดีด้วย” พรได้รับความรู้หลายอย่างเรื่องดอกบัวหลวงจากแม่ของนุช

นุชชวนพรให้กินข้าวกับใบบัวใส่ข้าวร้อน ๆ ในใบบัวต่างสามข้าว มีปลาหู กับน้ำพริกส้มมะขาม กินกับมือพรบอกกับนุชว่า “หอมดี กลิ่นใบบัวนี้ช่วยให้เจริญอาหารดีนะเธอ” วันนั้นพรกินอาหารได้มากกว่าธรรมดา นุชเล่าว่า “ใบบัวก็ขายได้นะ เขาเอาไปห่อของได้ นับขายกันเป็นร้อย ๆ แม่ฉันมีรายได้จากสระบัวนี้ตลอดปีเลย” แล้วพรก็เสริมว่า “ดอกบัวนี้ก็ใช้ประโยชน์ได้ทุกอย่างนะซีเธอ ทั้งดอกทั้งใบและฝักด้วย” นุชรับว่า “แน่ละซี แม่แต่เปลือกของเม็ดบัวที่กะเทาะเอาเม็ดไปเชื่อมน้ำตาลแล้วก็ยังขายได้ เขาเอาไปกอง ๆ ปลุกเห็ดได้ เรียกว่า เห็ดบัวโง่งละ” พรร้องว่า “อ้อ เห็ดที่เรากินเสมอ ๆ นะรี เขาปลุกกับเปลือกเม็ดบัว” นุชก็รับอีกว่า “ใช่ซีเธอ ถ้าเปลือกเม็ดบัวไม่พอก็ต้องใช้ฟาง

ด้วย เรียกว่าเห็ดฟาง”

พรค้างคืนที่บ้านนุชได้ ๒ วัน ได้รับความสนุกสนานและความรู้ใหม่ ๆ มาก ขากลับแม่ของนุชฝากดอกบัวและฝักบัวไปฝากแม่ของพรอีกด้วย

ดอกพิกุล

คุณยายของมาลีมีบ้านเดิมอยู่อยุธยา เมื่อโรงเรียนปิดภาคฤดูร้อน มาลีมาอยู่ที่บ้านของคุณยายที่อยุธยาแทบทุกปี ที่บ้านนี้มีบริเวณกว้างขวาง อากาศเย็นสบายดี เยียบสงบ มีต้นไม้มาก ใกล้กับเรือนโบราณหลังใหญ่ มีต้นพิกุลใหญ่อายุเก่าแก่อยู่ ๒ ต้น หน้าเรือนต้นพิกุลออกดอกมาก เวลากลางคืนพิกุลจะร่วงขาวไปหมด

ตอนเย็น ๆ มาลีอาบน้ำทาทาหน้าอาบน้ำเสร็จแล้ว คุณยายห้ามไม่ให้ไปวิ่งเล่น เดี่ยวเหงื่อจะมากหรือสกปรกอีก แล้วจะต้องอาบน้ำกันใหม่ มาลีจึงไปเก็บดอกพิกุล

ทุก ๆ คืน ดอกพิกุลร่วงทยอยลงมาเรื่อย ๆ มาลีมีลูกพี่ลูกน้องอยู่ด้วยก็มาช่วยกันเก็บ แ่งกันเก็บสนุกดี ร่วงตรงไหน ที่ ตรงนี้ที่ แ่งกันเก็บ บางที แ่งกันเก็บดอกเดียวกัน ลืมตัว ไปเลยหัวชนกันดัง “ก๊ก” เมื่อ ดึกพอสมควรแล้วเก็บดอกพิกุล ได้มากแล้ว คุณยายก็เรียกให้ขึ้น เรือน เวลากลางคืนเดือนหงาย จะแลเห็นดอกพิกุลร่วงขาวโพลง น่าดูมากทำให้เก็บเพลินไม่อยากจะขึ้นเรือนเลย คุณยายเรียกให้ขึ้น เรือนแล้วบางครั้งมาลีก็ยังแก้ง ทำหูทวนลมไม่ได้ยิน เพราะยัง อยากรชมแสงจันทร์และตากลม เก็บดอกพิกุลต่อไปจนดึก

แล้วคุณยายและหลานทั้งสองก็ช่วยกันเสียบดอกพิกุลกับกัลปังกา ร้อยด้วยด้ายให้เป็นมัลย์ บ้างถวายพระ หอมกรุ่นตลอดคืน ระหว่างที่ร้อยดอกพิกุลไป คุณยายก็มักจะเล่าเรื่องเก่า ๆ เมื่อสมัยคุณยายยังสาว ๆ ให้หลานฟังเสมอ

ตอนเช้าดอกพิกุลที่ร่วงตั้งแต่เมื่อตอนดึกก็มีไม่น้อย แต่ไม่ขาวสะอาดเหมือนร่วงใหม่ ๆ ตอนหัวค่ำ คุณยายมักจะเอาดอกพิกุลเก่าที่รื้อออกจากกัลปังกาออกมาใส่กระด้งผึ่งแดดเก็บไว้ ปีหนึ่ง ๆ พิกุล ๒ ต้นก็เก็บดอกแห้งได้มากโขอยู่เหมือนกัน ดอกพิกุลนี้ถึงแม้จะแห้งแล้วกลิ่นก็ยังหอมกรุ่นอยู่ จึงใช้ทำบุหงาก็ได้ คุณยายรวบรวมไปขายที่ร้านขายเครื่องยาเพื่อเป็นรายได้

คุณยายเล่าว่า ยาหอมต่าง ๆ ที่เรารับประทานเพื่อบำรุงหัวใจทำให้ชื่นใจ เขาใช้ดอกพิกุลทั้งนั้น บางครั้งท่านสมภารวัดใกล้ ๆ บ้านก็มาขอดอกพิกุลนี้ไปเพื่อสร้างพระเครื่อง โดยเอาดอกไม้ที่บูชาพระต่าง ๆ ร้อยแปดอย่างที่ตากแห้งดีแล้วมาบดเป็นผง เรียกว่า “ผงอิทิจ” คุณยายจึงไม่เอาดอกพิกุลหรือดอกไม้ที่บูชาพระไปทิ้งตากแห้งเก็บไว้หมด

แล้วคุณยายยังเล่าต่อไปอีกว่า ต้นพิกุลในป่าที่อายุมาก ๆ เก่าแก่ตายแล้วมีแมลงชนิดหนึ่งชอบไปกินเรียกว่า "สารลง" ต้นพิกุลนั้นเป็นยาสมุนไพรชนิดหนึ่งเรียกว่า "ขอนดอก" ลูกพิกุลสุก ๆ สีแสดสวยดี บางต้นก็หวานฝาด ๆ คล้ายละมุดสีดา แต่บางต้นก็ฝาดจนกินไม่ได้เลย เพราะต้นพิกุลกับต้นละมุดสีดาเป็นไม้ในตระกูลเดียวกัน

มาลียู่กับคุณยาย ฟังคุณยายเล่าเรื่องทำให้ได้ความรู้ต่าง ๆ หลากอย่าง ทั้งได้ฟังนิทานเก่า ๆ อีกด้วย วันหนึ่งท่านสมภารให้พระที่ทำได้ด้วยดอกพิกุลที่มาลีเก็บหนึ่งองค์ แม่จึงเอาไปเสียมทองให้ลูกสาวแขวนคอไว้

ดอกขจร

ปลายเดือนมีนาคม เด็ก ๆ สอบไล่เสร็จหมดแล้ว โรงเรียนก็ปิดภาคฤดูร้อน ไม่ต้องท่องหนังสือ จึงเล่นกันได้สนุกเต็มที่ ปายวันหนึ่ง เด็กหญิงสามคนพี่น้อง ชื่อ เพ็ญ พิมพ์ และพิศกำลังนั่งจับกลุ่มปรึกษากันว่า “เราจะเล่นอะไรกันดี ปายวันนี้ เล่นอะไรที่ซ้ำ ๆ ก็เบื่อหมดแล้ว” ขณะนั้นพอดีพิศน้องสุดท้องมองไปข้างหน้า เห็นอะไรลอยมา ลูกกลม ๆ เป็นฝอย ๆ ละเอียดสวยมากปลิวตามลมมาช้า ๆ เตี้ย ๆ ถูกแสงแดดส่องเป็นเงาวับ พิศก็จ้องมองเอามองเอา แล้วร้องบอกพี่ ๆ ว่า “นั่น ดูอะไร นั่นซี สวยจัง ลอยมาตามลม” พี่สองคนหันหัวแล้วบอกว่า “ไม่รู้จัก แต่สวยดีเรามาวิ่งไล่ตามจับกันเถอะ”

แล้วเด็กทั้งสามคนก็ไล่ตาม พอลมพัดแรงก็ปลิวไปเร็วตามไม่ทัน ลมพัดอ่อนก็ปลิวช้า ๆ พอจะตามทัน พอดีกับเพ็ญพี่สาวใหญ่ร้องออกมาพร้อมกับชี้มือว่า “มีมาอีกอันแล้ว อู๊ย มีมาอีกแล้ว ตั้งหลายอัน เรามาแบ่งกันวิ่งตามดีกว่า” แล้วทั้งสามก็วิ่งไล่ตามกันอย่างสนุกสนาน จนบางครั้ง ตามัวแต่จ้องเลยสะดุดก้อนหิน หกล้มแล้วก็ออกวิ่งไล่ตามอีกต่อไปเรื่อย ๆ จนเหนื่อย ต้องหยุดตาม พิมพ์ว่ามาได้ อันหนึ่งเอาไปอวดแม่

แม่ดูแล้วบอกว่า “นี่ละ เขาเรียกเม็ดขจร ดอกมันสีเขียว ๆ ปนเหลือง หอมเย็น ๆ เมื่อฝักของมันแก่ ก็จะปริแยกออก เม็ดของมันก็จะปลิวไปตามลมไปได้ไกลตามแต่กระแสลมจะพาไปตกอยู่ที่ไหน พอฝนตกดินชุ่มชื้น ก็จะขึ้นเป็นต้นต่อไป หมุนเวียนอยู่อย่างนี้ทุกปี เด็ก ๆ มีเม็ดขจรให้วิ่งไล่ตามกันแทบทุกวัน จนเม็ดขจรหมดไปเอง แล้วเด็กทั้งสามก็ไปหาของเล่นที่สนุก ๆ ใหม่ต่อไปอีกจนลืมเรื่องนี้

เมื่อโรงเรียนเปิดภาคแรก ฝนตกติดต่อกันแทบทุกวัน เด็ก ๆ ต้องเอาร่มไปโรงเรียนด้วย ต้นไม้ที่เคยแห้งแล้งมานาน ต่างก็ผลิใบอ่อนเต็มไปหมด วัชพืชตามข้างรั้วก็ขึ้นงอกงาม ในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ แม่ได้ขอแรงลูกสาวทั้งสามช่วยกันดายหญ้าและวัชพืชข้างรั้ว เพื่อกำลังดายหญ้าอยู่ พบเถาไม้เลื้อยเล็ก ๆ ขึ้นพันรั้วอยู่ไม่รู้จัก ก็ถามแม่ว่า “นี่ต้นอะไรจะแม่ จะตายทิ้งไหม” แม่ตอบว่า “ไหนขอดูซิ อ้อ นั่นแหละต้นขจรใจสะ เก็บไว้อย่าตายทิ้งเลย” แล้วพิศก็ชี้ไปทางรั้วด้านอื่นแล้วร้องว่า “อ้อ ต้นไม้อย่างนี้มีอีกตั้งหลายต้น ทางโน้นอีกสองสามต้น” แม่บอกว่า “ดีแล้ว มีหลาย ๆ ต้นเราจะได้มีดอกไม้บูชาพระเข้าพรรษา”

เด็ก ๆ เริ่มสนใจต้นขจรกันแล้ว พยายามเฝ้าดูมันออกดอกเป็นกระจุก ๆ ตามเถา ดอกสีเขียวปนเหลือง มีกลิ่นหอม ก็เก็บไปให้แม่ แม่เย็บกระทงใบตองเล็ก ๆ ใส่ดอกขจรบูชาพระตอนเย็น พอบายวันรุ่งขึ้น แม่ก็เอาดอกขจรในกระทงนั้นไปมัดกับเลือดหมู เป็นอาหารเย็นให้ลูก ๆ เด็ก ๆ ชมว่า “หวานอร่อยดี” บางวันแม่ก็เอามาทำแกงจืด เอามาต้มกับกะทิให้จิ้มน้ำพริก

เมื่อถึงวันวิสาขบูชาและวันเข้าพรรษา แม่ร้อยพวงมาลัยดอกมะลิ และก็ใช้ดอกขจรนี้ร้อยเป็นอุบะ ดอกมะลีสีขาวสลับทอกกุหลาบสีแดง อุบะสีเขียวแลดูสวยงาม แม่ของเด็กทั้งสามมีฝีมือทางร้อยมาลัย จึงร้อยได้งดงามและนำไปประกวดในวันวิสาขบูชาได้รับรางวัลที่หนึ่ง ซึ่งเด็กหญิงทั้งสามภูมิใจมาก และเดือนมีนาคมปีนี้ก็จะมีเม็ดขจรให้วิ่งไล่กันให้สนุกอีก

ดอกต้อยติ่ง

ที่ริมรั้วบ้านของศรี มีต้นต้อยติ่งขึ้นอยู่หลายต้น เวลาเช้าดอกจะบานเป็นสีฟ้า ตาชดาไปหมด น่าดูมาก ทำให้ศรีต้องอดชมความงามของมันครั้งละนาน ๆ ไม่ได้ เมื่อดอกมันร่วงก็จะกลายเป็นเม็ดต้อยติ่งสีเขียวแทน นาน ๆ ไป เม็ดสีเขียวนั้นก็ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแก่เกือบดำ ศรีชอบมาก จะเลือกเก็บแต่เม็ดที่สีดำแล้วเอาไปโยน น้ำ เม็ดต้อยติ่งจะแตกดัง “เป๊าะเป๊าะ เป๊าะเป๊าะ” ศรีมักจะเก็บมันใส่กระเป๋าสีจอน เต็มเสมอ

เมื่อแม่จะซักผ้าหรือไปตลาด แม่มักจะฝากให้ศรีช่วยเลี้ยงน้องอายุ ๒ ขวบ ไม่ให้ไปกวนแม่เวลาทำงาน และแม่มักจะสั่งศรีว่า “อย่าพาน้องไปไกลนักนะ แม่เรียก จะได้ไต่ยีน” ศรีก็รับคำ “จ๊ะแม่ ไม่ไปไกลหรอก ริม ๆ รั้วนี้เองจ๊ะ” แล้วศรีก็ชวน น้องไปที่ริมรั้ว ไปเก็บเม็ดต้อยติ่ง ศรีสอนน้องให้เลือกเก็บแต่เม็ดที่เป็นสีน้ำตาลแก่ ๆ แต่น้องยังเล็กไม่ค่อยเข้าใจ เห็นเม็ดต้อยติ่งละเกือบหมดเลย ทั้งสีเขียวสีน้ำตาลจนเต็ม กระเป๋ากางเกง

ศรีก็เอาขันน้ำมาน้องก็เอาเม็ดต้อยติ่งจากกระเป๋าสีในน้ำแล้วเฝ้าดูเม็ดต้อยติ่ง แตกเสียงดัง “เป๊าะเป๊าะ เป๊าะเป๊าะ เป๊าะเป๊าะ” เม็ดต้อยติ่งจำนวนมาก ๆ ก็จะแข่งกัน แตกเสียงดัง “เป๊าะเป๊าะ” พร้อมกันน่าดูมาก บางเม็ดก็แตกกระเด็นไปไกล บางเม็ดก็ กระเด็นขึ้นหน้า ต้องคอยหลบกันสนุกดี น้องของศรีอ้าปากค้างจ้องมองดูเม็ดต้อยติ่ง แตกอย่างสนใจ เม็ดต้อยติ่งเลยกระเด็นเข้าไปในปากน้อง น้องหัวเราะชอบใจ เม็ดสีน้ำตาลแตกทุกเม็ด แต่เม็ดสีเขียว ๆ ไม่แตกเพราะมันยังอ่อนอยู่

วันหนึ่งศรีกำลังด้อม ๆ มอง ๆ เก็บเม็ดต้อยตั้งอยู่ แลเห็นต้นต้อยตั้งประหลาด อยู่แถบหนึ่ง ดอกเล็กนิดเดียว และเม็ดก็เล็กสั้น จึงเก็บไปให้แม่ดู แม่บอกว่า “นี่แหละ เม็ดต้อยตั้งชนิดที่ปิดฝหรือแผลดูดหนองดีนัก น้องคงไปทำตกไว้ แล้วฝนตกลงมา เลยขึ้นงอกงามอยู่ตรงนั้นเอง”

น้องไม่ไปกวหน้าใจแม่เลย เพราะศรีหาของเล่นได้ถูกใจน้อง แม่ก็ทำงานได้มาก บางวันเม็ดต้อยตั้งริมรั้วหมด ศรีต้องไปเที่ยวเก็บตามข้างทางไปโรงเรียนมาฝากน้องด้วย เมื่อศรีกลับมาจากโรงเรียน น้องก็จะแบมือออกมารับและถามว่า “เม็ดจ้อยจิ่ง เม็ดจ้อยจิ่ง”

หน้าแล้งต้อยตั้งก็แห้งหมดไป พอหน้าฝนตกชุกเม็ดต้อยตั้งที่หล่นอยู่เกลื่อนกลาด ก็ขึ้นงอกงามอีก และออกดอกเป็นสีฟ้าครีเดาเต็มข้างรั้วให้ศรีชมความงามของมันและเก็บเม็ดไปให้น้องเล่นอีกทุก ๆ ปี

ดอกพลับพลึง

พลับพลึงเป็นชื่อต้นไม้ที่มีใบยาว ๆ ขึ้นเป็นกอ ดอกเป็นช่อใหญ่สีขาวส่งกลิ่นหอม กลางคืนยิ่งหอมมากขึ้น ที่ข้างรั้วบ้านปิ่น ริมสระน้ำมีต้นพลับพลึงอยู่มาก ปิ่นชอบเดินไปข้างรั้วแล้วดมดอกพลับพลึงเหล่านี้สัก ดอกไม้สีขาวนี้กลางวันแลดูไม่สวยสดเหมือนดอกไม้สีอื่น ๆ เช่นสีแดง ชมพูหรือสีเหลืองเป็นต้น แต่ในเวลากลางคืนแล้ว ไม่มีดอกอะไรจะสวยเท่าดอกไม้สีขาวท่ามกลางแสงจันทร์ มันแลดูเด่นขาวโพลงธรรมชาติมักช่วยให้สวยในเวลากลางคืนและมีกลิ่นหอมแรง

ยายแสงอาศัยอยู่ใกล้บ้านมักจะมาขอตัดใบพลับพลึงอยู่บ่อย ๆ แกเล่าว่า “ใบพลับพลึงนี้แก้ปวดขาได้ดีนัก เอาไปย่างไฟร้อน ๆ แล้วเอามาพันขา เอาเชือกผูกไว้ให้แน่น จะหายปวดขา ถ้าอากาศเย็นขึ้นเพราะฝนตก หรือหน้าหนาวพวกโรคปวดขาและเหน็บชากำเริบ ก็ต้องใช้ใบพลับพลึงนี้พันขา” ฉะนั้นหน้าหนาว หน้าฝน ยายแสงจึงมาขอตัดใบพลับพลึงบ่อย

ตาฟูกหลังบ้านก็ชอบมาขอเหมือนกัน เพราะเท้าชาบ่อย ๆ แกบอกว่า “เลือดลมเดินไม่สะดวก เข้ามันชา ใบพลับพลึงนี่ถอนลมดี ตาฟูกเอาแผ่นอิฐเผาไฟร้อน ๆ แล้วเอาใบพลับพลึงวาง แล้วเหยียบไว้นานที่สุด พอเลือดลมเดินดีแล้วก็สบายหายชา” แพทย์หลานตาฟูก มีลูกปี่ละคน ๆ ก็มาขอใบพลับพลึงไปห่อหม้อเกลือทับหน้าท้องหลังคลอดลูกทุก ๆ คน

ในวันลอยกระทงเดือนสิบสอง
แม่เคยเอากาบพลับพลึงตอนโคนต้น ไป
เย็บเป็นกระทง ทำเป็นดอกบัวดอกใหญ่
มาก และยังทำเป็นดอกกุหลาบอีกด้วย
แต่แม่มักบ่นว่า "ถึงกาบพลับพลึงจะทำ
กระทงดอกบัวหรือทำเป็นดอกไม้
ประดิษฐ์ได้สวยงามก็จริง วันสองวันก็ดำ
และเหี่ยวหมด ไม่คุ้มกับที่ต้องโค่นต้น
พลับพลึงเป็นกอ ๆ เลย เพราะกว่า
พลับพลึงจะโตได้กอใหญ่กินเวลานาน
หลายปี สู้ปล่อยให้เป็นต้น ๆ ดีกว่า ไป
ใช้ใบตอง ทำแทน" ป็นที่รู้สึกอย่าง
ที่แม่ คิดจริง ๆ ปลูกตั้งหลายปีกว่าจะโต โคน
ต้นประเดี้ยวเดี้ยวก็เสร็จ สู้เก็บดอกไม้
ดมหอม ๆ เก็บใบไว้พันทนาแก้ปวดขาดีกว่า
แน่ ๆ

แม่ของปิ่นไม่ค่อยได้ตัดดอกพลับพลึงไปปักแจกันบ่อยนัก มักปล่อยให้ปล่อยไว้กับต้น
เพราะช่อใหญ่ต้องใช้แจกันใบใหญ่ ๆ แต่เพื่อนของแม่ก็เคยมาขอไปปักแจกันลาย
ครามใบใหญ่ ปักช่อเดียวมีใบพลูต่างใบใหญ่ ๆ สองสามใบก็ดูสวยงามแล้วเพราะ
เพื่อนของแม่เข้าใจปักให้ได้สวยงาม

ต้นพลับพลึงชอบน้ำ ต้นที่ใกล้
สระน้ำมักกอใหญ่ ใบใหญ่ยาว ส่วนต้น
ที่อยู่ดอนมักต้นเล็กใบไม่ค่อยดก ดอกก็
ช่อเล็กไปด้วย บางทีแม่ก็เอาใบของมัน
ใช้แทนใบตองได้ เพราะยาวดีไม่แตกง่าย
อย่างใบตอง

ผู้เรียบเรียง

นางสาวทิพย์วาทณี สนิทวงศ์ ณ อยุธา

คณะกรรมการปรับปรุงหนังสือ

นางจารุดี	ผโลประการ
นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ
นางปราณี	ปราบริปู
นางบุษบา	ประกาสพงศ์
นางสุทิน	ทองไสว

ผู้ปรับปรุงและบรรณาธิการ

นางปราณี	ปราบริปู
นางวิภา	นาคงาม

ปก ภาพประกอบ รูปเล่ม

นายไพฑูรย์	บุญภานนท์
นางกัญญา	บรรพต

ผู้อำนวยเคราะห์ภาพประกอบ

องค์การค้ำของคุรุสภา นางสาวสุภัทรา เจริญชุน ถ่ายภาพ

ดอกไม้อ้อม - หน้ายิ้ม

เมื่อมาตักลับอ้อมช่อมแซมช้อย
หน้ายิ้มอ้อมยามเห็นก็เช่นกัน
ยิ้มจะสวยด้วยใจนั้นใสสด
ยิ้มด้วยใจเมตตาและปรานี

ใครเห็นพลอยยิ้มทุกที่กลับสุขสันต์
ประสพพัตนพาใจให้ยินดี
ไม่คิดคดต้อใครให้ได้มศรี
ผูกไมตรีห่มมิตรเป็นเนืองเอย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ

